

11973

J. PIN Y SOLER

LA

VIUDETA

COMEDIA EN TRES ACTES Y EN PROSA

Estrenada en lo teatre de *Novedades* de Barcelona, la nit
del 23 de Abril de 1891.

SEGONA EDICIO

PREU: DOS PESSETAS

BARCELONA

Tipografia de Francisco Badia, Doctor Dou, 14

1897

10

LA VIUDETA

J. PIÑ Y SOLER

LA
VIUDETA

COMEDIA EN TRES ACTES Y EN PROSA

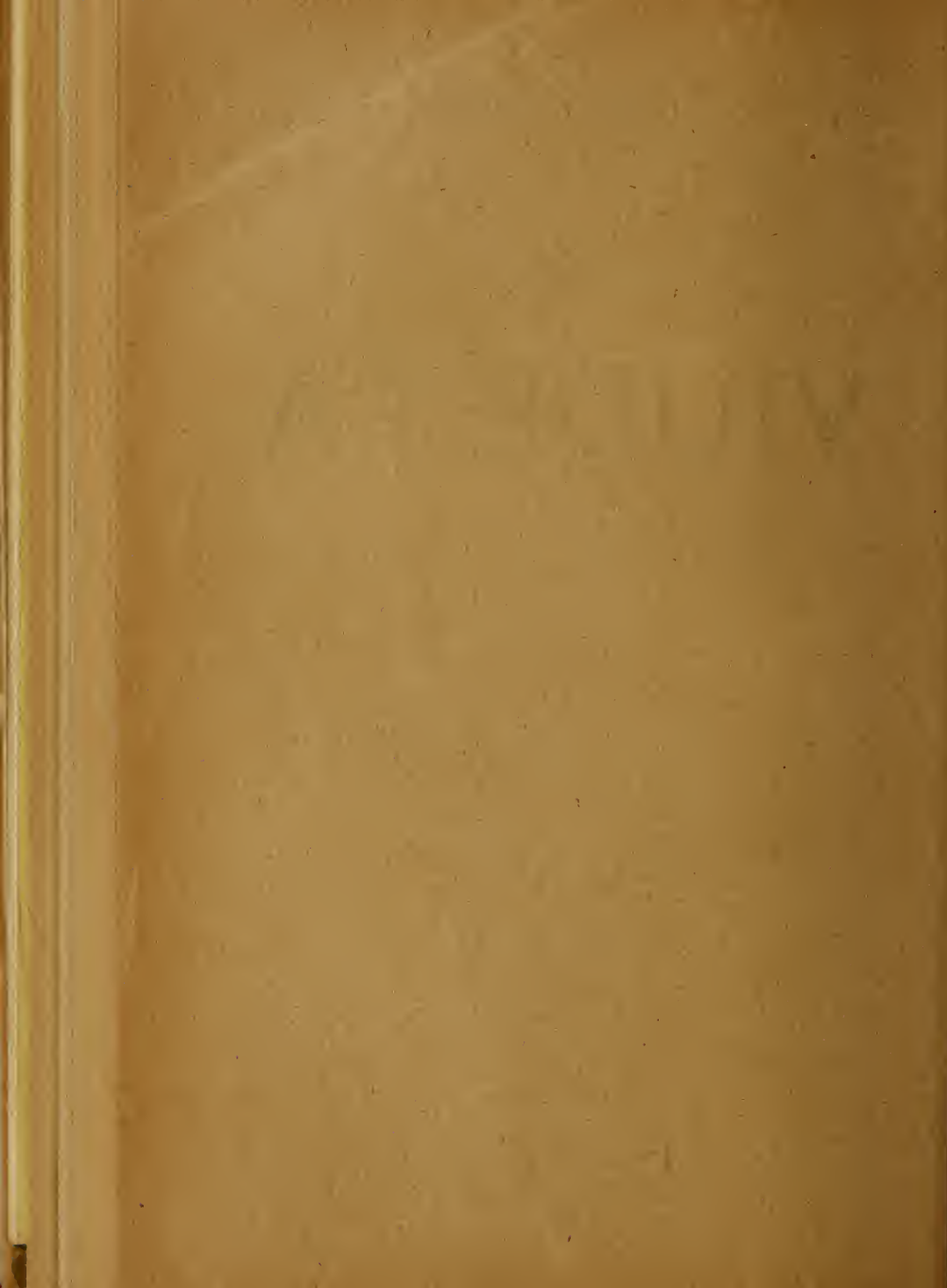
Estrenada en lo teatre de *Novedades* de Barcelona, la nit
del 28 de Abril de 1891.

SEGONA EDICIO

BARCELONA

Tipografia de Francisco Badia, Doctor Dou, 14

1897

REPARTIMENT

PERSONATJES

ARTISTAS

Senyoras

ANTONIETA (la Viuda).	D. ^a Carlota de Mena
PEPA	» Concepció Palá
GABRIELA.	» Carme Parreño
RITA	» Concha Ferrer
IGNACIA	» Catarina Fontova
D. ^a CARME	» Elvira Morera .
PILAR.	» Clotilde Perez
NORMA	Sra. V. Villegas

Convidadas, criadas, etc.

Senyors

FELIX DE VALLPRAT	D. Teodoro Bonaplata
PAU DE FONTFREDA	» Hermenegildo Goula
D. ANTON	» Jaume Pigrau
D. FELICIANO	» Jaume Virgili
ROVIRETA	» Frederich Fuentes
D. SEVER	» Juan Oliva.
D. RAMON	» Vicens Daroqui
UN NEN	Sr. Tornató
UN PIANISTA	» N. N.

Convidats, criats, etc.

Direcció artística: D. ANTON TUTAU

LA VIUETA

PERSONATJES

Felix de Vallprat, 35 anys. Gran senyor, distingit y guapo.

Pau, 33 anys. Lo mateix Pau de *Sogra y Nora*.

Don Feliciano, 70 anys. Un bon senyor, senzill, afectuós.

Rovireta, 27 anys. Ridícul entant que *senyor*, molt serio com á corredor, com á ciudadá.

Don Anton Torrents, 55 anys. Comerciant enriquit. Llís, plá, no 's pren la pena de discutir ab donas, ni ab gent jove.

Don Sever, marino retirat.

Un pianista.

Don Ramon.

Convidat, criats. etc.

Antonieta, (*la Viuda*), 30 anys. Distingida, senyora de mes cor que de càlcul... En certs moments apassionada, enérgica.

Pepa, 28 anys. Solterona aburrida de serho, descontenta d' ella y dels altres... molt bona noya.

Gabriela, 20 anys. L' alegría, 'l sentit práctic lo bon humor en faldillas.

Rita, 28 anys. Orgullosa, pretenciosa, fredament amorosa.

D.ª Carme.

Pilar etc., etc.

Senyoras burgesas sense relleu.

Norma.

Criadas.

Un nen de vuit anys.

Epoca, 1891. Siti de l' acció, Barcelona

LA VIUETA

ACTE PRIMER

Salonet d' una habitació qualsevulga de l' Ensanche, 12 duros de lloguer, ters pis.

A dreta una porta que comunica ab altres habitacions, á l'esquerra balcó.

Al fondo, en un ángol, porta de comunicació; al altre, pas al recibidor, que's veurá, indicant serho per la porta del pis al fondo, una lira de gas al sostre, parayguer á la paret, banchs, cadiras.

Cada vegada qu' arribi una persona de fora se sentirá 'l timbre de la porta, y 'l batement al tancar-la. Son las 11 del mati.

VESTITS:

La Viuda, Pepa y Gabriela, de mitj-dol modest pero elegantet, Paquets de roba blanca, máquina de cusir, armaris, ta uleta de feyna, cadiras, piano dret, etc.

ESCENA PRIMERA

CRIADA, DON FELICIANO

CRIADA

Bé, si no'm diu qué vol no l'obro (*per la retxeta*).

DON FELICIANO

Es llarch de contar... Deixim entrar, beneyta (*empeny la porta*): que no veu que la portera qu'ara baixaba de la seua habitació m' ha saludat com si fos de casa? (*empeny y entra*): qué faig cara de lladre?

CRIADA

Jo no 'm fio de caras, ni de porteras... ni de...! Las senyoras m' han dit: «no obri á ningú que no conegui».

DON FELICIANO

A qui coneix? Quants días fá que la tenen? qué las serveix?... d'ahir ensá, veritat?... Jo mateix vaig anar á pendre informes...

CRIADA

De mí?

DON FELICIANO

Si, senyora... No 's diu Ignacia? no es de Tremp? no ha servit á casa d' un magistrat? á casa d' uns estrangers?

CRIADA

Sí, senyor, sí... bé entri. Qué li han dit de mí?... Res de mal, suposo!

DON FELICIANO

M' han dit que no sabian de qui 'ls parlaba... Tot lo que sabem de vosté, ho sabem per l' adroguer del xanflá., «A la más bella del Ensanche»..., pero las senyoretas están aburridas y fins ab informes tant bons... (*irónich.*)

CRIADA

Al menos no son dolents... Si li han dit que no 'm coneixían! (*rihent*).

DON FELICIANO

Te rahó de riure, jo li asseguro que te rahó... Be, qué fa molt temps que son fora las senyoretas?

CRIADA

Un bon ratet. No compto que tardin.

DON FELICIANO

(*Veyent que la criada no 's mou.*) Si te feyna, fás-sila. Li dich y repetesch que soch amich de la casa... Ja 'm pot deixar sol, no la renyarán las senyoretas.

CRIADA

Es á dir que vosté no se 'n vol anar?

DON FELICIANO

No, dona, no. Si te por que m' endugui alguna cosa... sentis, sentis... farém conversa.

(*S' assentan y 's miran cómicament. Sona 'l timbre de la porta. La criada va á obrir tot mirantse á don Feliciano.*)

DON FELICIANO

Ara si que n' han pres una que sembla cuvdadosa (*per la criada*) Obri! obri! (*ohint altre dialecte á la porta*). No tingui por, conech la veu.

ESCENA II

DON FELICIANO, CRIADA, ROVIRETA

ROVIRETA

Senyor don Feliciano... vosté per aquí? Servidor.....
aqueixa bona persona no 'm volia obrir. (*La criada vigi-
la tots los moviments d' un y altre.*)

DON FELICIANO

Després de tot fa molt bé... las seuas senyoretas li
han donat ordre de no obrir... Jo he insistit per entrar,
perque 'm cansan molt las escalas.

CRIADA

Ja veurá, una persona... com no sé qui son vostés?

DON FELICIANO

Jo li responch del senyor...

ROVIRETA

Alló que 's conta... (*baixet, rihent,*) y de vosté qui 'n
respón?
(*La criada s' allunya poch á poch recelosa.*)

CRIADA

Veuran! si necesitan alguna cosa... no tenen mes que
cridar, no seré lluny, no. (*Surt fins á la porta d' ahont los
vigila.*)

ESCENA III

DON FELICIANO, ROVIRETA

ROVIRETA

Es la primera vegada que poso 'ls peus en aquesta
casa... los ulls, ó per millor dir, las miradas, lo pensa-
ment, lo cor; moltas vegadas los hi he posat. He vingut
perque una persona que 'm vol bé m' ha dit que m' es-
peraria aquí, qu' aquí 'ns veuriam per lla á las onze...

DON FELICIANO

Lo seu relotje avansa... 'l consultan tots dos). Una persona que li vol bé li dona citas en casa d' altri?

ROVIRETA

Oh! una persona de qui las senyoretas d' Aymat fan gran cas... al menos ho suposo: l meu tio, don Anton Torrents, l' opulent armador, fabricant, propietari de terrenos, de casas que no son de ningú... y qu' ell adquireix.....

DON FELICIANO

Prou, prou... no parli més... *Don Anton lo rich...* d'hont s'ha tret que li es oncle, don Anton Torrents?

ROVIRETA

Cóm, que d'hont m'ho he tret?... potser si qu'una tia meua no va ser casada...

DON FELICIANO

Ah, ja! la seua primera dona... vosté era nebot?..

ROVIRETA

De la tia... es clar, y la tia qu'al cel siga, va ser muller de don Anton...

DON FELICIANO

Te rahó, te rahó, dispensi... no ho recordaba...

ROVIRETA

Donchs ell si... y si no tingués ganas de recordarho, li recordo jo... tractantlo sempre de *querido tio*.

DON FELICIANO

De manera que la filla de don Anton, l'hermosa Riteta... li es... á vostè...

ROVIRETA

No m'es res, prou ho sento!... y ab ella no hi ha medi de bromejar... una vegada m'he permes dirli «cusi-neta» y no m'han quedat ganas de tornarli á repetir. «No li soch res, recórdissen, recórdissen bé»... 'm va dir ab una sequedat!... De manera que don Anton... lo coneix veritat?

DON FELICIANO

Jo ho crech, home! Junts hem treballat á casa 'l pare

de las senyoretas d'Aymat... Quand ell va entrar de dependent, jo era tenedor de llibres.

ROVIRETA

Y ha seguit sentho, ara d'una societat, ara d'un'altre, fins que s'ha retirat per viure de renda.

DON FELICIANO

De bèn curtas rendas! Y 'l seu tio li ha dit que l'esperés aquí? No era á Paris, ab la seua filla?

ROVIRETA

Si, senyor, sí; han tornat... M'ha de presentar en deguda forma... porque ja veurá... jo... en pocas paraulas.. soch corredor...

DON FELICIANO

Real de cambis; també ho era 'l seu pare.

ROVIRETA

No senyor, no, democrátich, de fletaments, de seguros marítims.

DON FELICIANO

Y que vol assegurar aquí?

ROVIRETA

La meua felicitat... me guanyo la vida d'alló mellor... Don Anton, lo *tio*, me protegeix, me fa guanyar bons corretatjes... Hi ha mesos de cent duros, de noranta set, de cent y dos...

DON FELICIANO

Bé, poch mes ó menos...

ROVIRETA

Sí, senyor, uns mesos ab altres quanvo un centenar de duros... Miri, aquí porto 'l carnet. (*Lo treu.*) L'any passat vaig guanyar 5,718 pesetas... y enguany ja las tinch guanyadas, y no mes som á primers de Decembre.
(*pausa.*)

Los meus papás, com vosté sab, son morts anys ha... Visch ab ma germana casada y ab mon cunyat.

DON FELICIANO

En Pepet Casás?

ROVIRETA

Tenen set fills, que son set pecats capitals y aviat tor-

naré á ser *tio*... Jo he reflexionat qu'amohino per amohino, val mes que m'amohinin los meus.

DON FELICIANO

Los seus pecats?

ROVIRETA

Los meus fills.

DON FELICIANO

Me creya qu'era fadrí! D'hont los treu los fills? no 'l feya tant.

ROVIRETA

Dispensi, dispensi... vosté no 'm comprén prou bé... Tornem á comensar. Sach corredor...

DON FELICIANO

De fletaments, comprés, endavant.

ROVIRETA

Guanyo...

DON FELICIANO

Cinch mil setcentas y tantas pesetas l' any.

ROVIRETA

Cinch mil setcentas divuit... desprecio 'ls céntims.
(*Molt convenent.*)

DON FELICIANO

Fa; bé... jo també 'ls desprecio.

ROVIRETA

Cinq mil setcents divuit, l'any passat! .. Enguany, arribaré á sis mil, que donan, divididas per dotze... dotze mesos que té l'any.

DON FELICIANO

(*Serio.*) Vol dir? n'está segur?

ROVIRETA

Ja veig que vosté es encara de la broma.

DON FELICIANO

No, senyor, no; deyam que l'any te dotse mesos.

ROVIRETA

Y dotse vegadas 100 duros, ó cinquentas pissetas, fan el cap de l'ay?

DON FELICIANO

Ja! ja 'l veig venir... Me vol dir que cinqcentas pessetas al mes, fan sis mil pessetas l'any. Sembla increïble!

ROVIRETA

Las que yo guanyo... poch ensá poch enllá... y com que no soch casat ni tinch fills (*marcat*) y la meua germana y mon cunyat, ab qui jo visch, ne tenen set y casi vuit...

DON FELICIANO

Que son...

ROVIRETA

Si senyor, si; amohinadors... Vull sortir d' amòhinos, y per viurer tranquil... me vull casar!

DON FELICIANO

Muy bien. Ara ho he entés tot, menos una cosa... Per qué m' ho explica... á mi tot aixó?

ROVIRETA

Ah! no 's pensi que siga per indiscreció, per ganas de enrahonar, no senyor, no 'n malgasto gayres de paraulas, pero sé lo amich que vosté es de las senyoretas d' Aymat, me consta que vosté fou mes qu' empleat, company del meu sogre (*qu' al cel siga*) del meu futur sogre!... es á dir... no sé si un cop marit de... qué li sembla don Feliciano? Si 'm caso ab una noya que no té pare, quand jo 'n parli... del seu pare... podré si o no dir: lo meu sogre?

DON FELICIANO

Ja veurá, ségons y conforme, escolti... la primera muller de don Anton...

ROVIRETA

Fassim lo favor per Deu! no 'm talli 'l fil de la conversa... Cregui que 'n «primas» y «fletaments» poch me passen la ma per la cara... en conversas graves m' entrebancó. (*Desfá un paperet y li ensenya.*)

«Pura encendida Rosa»

«émula de la llama»

«de Arcangel tienes el nombre.»

DON FELICIANO

(*Riu; riu, riu*)

ROVIRETA

De qué riu?

DON FELICIANO

De iés, de mi mateix, de lo aturat qu' he sigut no entenentlo desseguida,.. l' arcangel... es...

ROVIRETA

Gabriela... si, senyor... Gabrieleeta Aymat que ja fa temps deu sospitar lo neguit que 'ls seus hermosos ulls me causan... perque jo, tots los ratos desenfeynats los hi dedico... Qu'a las deu, los diumenges, va á misa, á Santa Maria, á la Concepció!... ho sé d' una manera precisa: esperantla aquí devant á la cantonada... tras, tras, darrera...

DON FELICIANO

Ja es prova d' amor...

ROVIRETA

Veurá! faig lo que puch... don Antonio, lo *tio*, que sab la meua fal-lera y qu'ha de venir aquí per altre negoci... m'ha dit: «Vina á casa las senyoretas d' Aymat quand jo hi sigui, 't presentaré.»

DON FELICIANO

Don Anton Torrents?

ROVIRETA

Si senyor, lo meu tio, fins m'ha convidat á una *soirée* que vol donar... y miri es un dirli á vosté... contant que la senyoreta Gabriela hi anirá... (*confidencial*) 'l meu frac ja era passat de moda, y me n' he fet fer un de nou ab la dolsa esperansa de que també 'm servirá lo dia felís en que podré portar al altar á la meua estimada.

DON FELICIANO

Ah! la vol portar al altar?... vosté mateix? (*Fa senyal ab las mans de portar una persona.*)

ROVIRETA

Es una manera de parlar... Vosté ja m'entén... qué li sembla? que seré acceptat?

DON FELICIANO

Jo qué sé? No hi ha dupte de que la demanda, sent feta per don Anton!... lo demandant es casi una garantia del demanador.

ROVIRETA

M'ha promés que faria tots los passos... La demanda s'haurá de fer... á la germana major?... á la senyora viu-da d' Arbós?

FELICIANO

A ellas si, pero tampoch estaria malament enterarse avans de si l' interessada...

ROVIRETA

Devegadas me sembla que dirà que si... y altres tinch por...

DON FELICIANO

Que dirá que no...

ROVIRETA

Donchs miri, francament, no 'l temo un no.. Alló que s'en diu un *no, rodó!* no l' espero.

DON FELICIANO

Es molt presumit!

ROVIRETA

Ni gota. La sola por que tinch es que'm trovi jove, que'em doni allargos, que si l' any vinent que si l' altre; y jo francament, no hi vull viure mes ab aquella cana-llusa...

DON FELICIANO

Si, pero quinas provas té vosté de que Gabriela?...

ROVIRETA

Provas! provas!... materials, no cap. Pero las noyas ben educadas estiman sempre á qui las estima, y jo li he provat que l' estimaba anant á missa á la mateixa iglesia qu'ella, escribintli cartetas, dihentli: «Un dia sabrás quien soy».

Per carta la tracto de tú... y l' altre dia, per senyas, li vaig fer entendre que l' autor de las cartas que reb... soch jo!

DON FELICIANO

Y ella? qué va respondre?

ROVIRETA

De paraula res... eram massa lluny... jo á la cantona-da y ella aquí dalt al balcó... pero 's va posar á riure...

Conto ab vosté! doni bons informes de mi... hi puc h
contar, veritat?

DON FELICIANO

Descuydi.

ESCENA IV

Anteriors, CRIADA

CRIADA

Veurán, dispensin, jo haig d' eixir... per comprar
certas cosetas, las senyoras no venen... y...

DON FELICIANO

No'ns vol deixar amos de casa?... Vosté (*á Rovireta*)
podría anarsen, perque fins admitint que las senyoretas
arrivin d' un moment á l' altre... no estaria bé...

ROVIRETA

Que'm troessin aqui sense don Anton. sense 'l meu
tio, te rahó. Baixo al carrer, l' espero y pujaré ab ell...
perque... no'n dupti... vindrá... d' aquí á poch!

ESCENA V

Surt ROVIRETA, la CRIADA 'l segueix y torna

DON FELICIANO

Ja li he dit que si tenia feyna que la fes, jo no'm
moch d' aquí... Vagil y no siga pesada.

CRIADA, *apart*

No sé que'm fassi! son prop de las onse y no tinch res
pe'l dinar.

(*Pausa.*)

DON FELICIANO

Be, qué decideix?

CRIADA

Espero una mica mes... Potser las senyoretas mateixas portarán alguna friolera...

(*Espolsa, endressa'ls paquets de roba blanca que hi haurá per tot arreu.*)

DON FELICIANO

Que no ha reparat si'l senyor que se'n anat se'n duya alguna... cadira, un moble? (*broma.*)

CRIADA

Vosté fa brometa y devegadas se veuhen cosas!... jo be sentit á dir qu'una vegada per robar. uns lladregots s' habían vestit de mossos de l' escuadra... figuris la pobre criada de la casa si'ls debía obrir! y un cop dintrel!... aixó vull, aixó no vull. (*Timbre á la porta. Criada vá á obrir.*)

ESCENA VI

DON FELICIANO, VIUDA, PEPA, GABRIELA, CRIADA

CRIADA, á las senyoretas.

Jo no volia obrir, pero'l senyor... y un altre qu'ara poch...

VIUDA

D. Feliciano!

PEPA

Que dinará ab nosaltra?

GABRIELA

Que s'ha fet?... de'l dimecres que no la habiam vist?

DON FELICIANO

Una mica refredat... No ha sigut rés.

VIUDA, á la criada.

Lo senyor es com de casa... (*li dona algun paquetet, la criada 's retira.*) Qui era l'altre senyor «qu'ara poch» com diu la nostra criada...

PEPA

Que li sembla? (*de la criada.*) Ahir vá muntar l'adroguer... (*deixa paquets y sombrero.*)

DON FELICIANO

De «la más bella del Ensanche?»

GABRIELA

Si senyor... Y'ns va dir qu' era una perla!... fiada, treballadora...

VIUDA

Totas las virtuts dels qui buscan feyna...

PEPA

Veurém!... y sobre tot noyas... paciencia! Encara que'n fassi á l' alsada d'un campanar! aguanteuse... Tot ho faré, passaré per totas las humillacions, menos la de obrir la porta. Rentar! ni que siga una tassa...

(*S'assentan.*)

DON FELICIANO

L'altre senyor qu'ara poch se'n ha anat., y que torará aviat...

PEPA

Ah si!

VIUDA

Qui era? un inquilino pe'l nostre desgraciat segon pis?

DON FELICIANO

No senyora no... un jove, un conegut de Gabriela... fill d'amichs meus.

GABRIELA

Conegut? (*apart.*) Prou que l'he vist enrahonant ab la portera...

DON FELICIANO

Segons sembla... Ha vingut creyent trovar aquí á Don Anton Torrents... de qui segons diu ell, es parent.

PEPA

Avuy es dia de sorpresas!

VIUDA

Don Anton? (*sorpresa gran.*) lo pare de Rita? que us sembla noyas!

DON FELICIANO

Que te d'estrany? Recordo haberlo vist aquí moltes vegadas, y á la seua filla també.

PEPA

Fa temps! D. Feliciano!... Fa molt temps!... Ara'n anem nosaltres á véurels, ni venen ells.

DON FELICIANO

Perque no eran á Barcelona. Segons ha dit *lo jove* han tornat de viatge hi ha pochos dias.

(*Surt la Viuda.*)

ESCENA VII

DON FELICIANO, PEPA, GABRIELA

PEPA

Qui'ns son los joves coneguts teus (*á Gabriela*) que poden permetres venir?...

DON FELICIANO

Repetesch que'l jove en questió venia creyent que don Anton Torrents fora aquí. Ell li ha donat cita á las onze... y com portaba pressa s'ha adelantat de mitj'horeta.

(*Gabriela 's posa á la «Singer,» y cus.*)

DON FELICIANO

Tingui senyora caixera. (*Treu papers y diners que li va donant y apuntant un y altre en una llibreta.*)

PEPA

(*Séria*) Deu ser probablement aquell desenfeynat que 'ns segueix quand anem á missa, qu'ha preguntat á la portera varias vegadas si algu'ns visitaba, una especie de senyoret que m'es d'alló mes antipatch...

DON FELICIANO

Donchs! Ho dich (*á Gabriela.*) No es indiscreció, puix aviat tornarà á venir per dirho ell mateix. Sembla que Gabriela li agrada, m'ha contat tots los seus mérits

LA VIUDETA

y lo qu'ell fá, lo que guanya... ha dit la veritat, me consta, coneix anys ha.

PEPA

Y's vol casar ab tú?

GABRIELA

Si ell ho diu!

PEPA

Com vols que't parli seriament de casarse un Senyor que no coneixem?

GABRIELA

Jo temo que'ns coneixi massa...

PEPA

Qu'ns coneixi massa? quin mal hi veurias? No hi ha en la nostra familia res que'ns haja d' avergonyir... Som tant senyoras...

DON FELICIANO

Com las qué més...

GABRIELA

No ho nego... grans senyoras (*rihent*) moralment; pero noya, tu no't vols fer carrech de que mort lo papá... y poch mesos avans lo pobret Eduardo.

DON FELICIANO

Si que vá sè llástima... en menos d'un any; lo cunyat, lo pare...

ESCENA VIII

Anteriors VIUDA, que també's posa á trevallar en roba blanca

VIUDA

Ja se sap qui'ns ha fet l'honor de visitarnos?... ha deixat targeta?

DON FELICIANO

Tornará, un pretendent per una de vostés.

PEPA

Un beneyt, que, ja t'ho había dit, segueix suvint á la nostra germaneta...

VIUDA

Ah! Ell dirà... (*cus y's distreu.*)*(Pausa.)*

DON FELICIANO

Pobrissonas! Sense pares... y aquella infelis (*per la viuda*)... viuda (*casi baix.*)

PEPA

Viuda y pobre... qu'es lo més sensible.

VIUDA

Lo més sensible es: *viuda*, no tenir *pares*... La pobresa ray! tinch un tresor, lo tenim totas... lo nen...

PEPA

Tresor de gran preul...

GABRIELA

Moral. (Somrient.)

PEPA

Pero'l teu tresor, lo nostre nebodet, en lloch d'ajudar-te't fa mes esclava del treball, de l'estretés en que vivim. Jo... (*s'alsa y rebat ta feyna que las altres fan*) n'estich fins els cabells de fer festons...

GABRIELA

De véurels fer. (*Rihent.*)

PEPA

De véurels fer, si vols, de véure fer festons y brodar inicials y de veurer fer paquetets de roba blanca... dotzenas de camisas, de coixineras, d'objectes qu'altres lluhirán! Voldria quand torném roba que s'hi quedessin agullas clavadas, cosas que mortifiquessin á la felís novia qu'ha de gosarlas.

GABRIELA

Donchs jo no, mira: *'arregla un paquet*) faig ab tant gust aqueixos llassets, poso ab tant bona voluntad aqueixas cintas, com si fos en roba méua, en roba que m'hagués de posar pera embellirme als ulls de l'estimat.*(Pausa.)*

VIUDA

Del estimat problemátich, d'una senyoreta que sembla rica y es pobre, que sembla indiferent y sols aspira

al moment de ser estimada, d'estimar ab tota l'ánima...
pobre germana!... Tu ets la més felis!

GABRIELA

Porque vosaltres mireu massa lluny, massa fondol

VIUDA

Potser perque la desgracia fá sensible.

GABRIELA

Gracias germana... jo no soch sensible?... no tinch
sentiment?...

VIUDA

No fassis mala careta... m'entendrás millor si't dich:
que la desgracia posa la sensibilitat á descubert, un res
l'irrita.

(Pausa.)

Y bé (*á don Feliciano*) que li han dit al gran magatzem
del «Universo?»

PEPA

Y á casa «Bofill padre é hijo?»

GABRIELA

Y á la «Villa de Bruselas?»

DON FELICIANO

Espérinse, déixinme embutxacar tots aqueixos pape-
rets... Negociat de Donya Pepa... ara vuydaré l'altre
butxaca... (*ho fa*.)

Per de prompte... disset durets.

GABRIELA

Son per mi?

DON FELICIANO

N'hi ha tretze dels llensols brodats, quatre que'n
quedaban dels festons... Veji si fá'l compte (*á Gabriela*.)
Doscents pams de festó á trenta céntims.

GABRIELA

Habiam cobrat?... (*se treu un carnet, llapis y calcula*.)
Si, si, vint pasetas y quaranta céntims que quedaban...

DON FELICIANO

Y ara deu durets (*altre paperet*) de la roba blanca en-
tregada dissapte... Las sis dotzenas de camisas ab la co-
rona de marqués y la R. T.

PEPA

Ditxosas noyas que's casan ab marquésos richs!

DON FELICIANO

Richs!... ó que ho semblan... Al «Universo» m'han dit per qui era'l noviatge... Coneixem tots á la novia... y... al novi.

La novia, una senyoreta ab qui vostés foren *intimas*, quand eran ricas; *amigas*, al venir á menos; *relacions*, després; y ara... probablement!... *conegudas de vista*.

VIUDA

Qui es? coneguda nostra...?

PEPA

Coneixem tanta gent á Barcelona!

DON FELICIANO

Busquin, busquin... R. T...

PEPA

R. T. y marquesa?

DON FELICIANO

Ho será un cop casada... de fadrina no ho es.

GABRIELA

R? Rosa? Rosalia?... Ramona? Rafaela?

PEPA

Rita?

DON FELICIANO

Rita, Rita Torrents!!! ella mateixa.

VIUDA

Y's casa ab un marqués?... Un estranger que haurá conegut á Fransa... un amich d'hotel, algun noble de exportació...

DON FELICIANO

Dispensi porta titol catalá, si senyora... Un marqués auténtich, de vora'l Segre!

PEPA

No pot ser... Son pare tant esvanit de ser fill del poble!... «Donaré ma filla á un home que treballi material-»

ment,» repetia sempre... Quand tu't vas casar (*á Antonieta.*) recordas? essent com era, llavors, tant de casa... s'hi va oposar d'alló més... Deya al papá, com si'l sentís, «Amich D. Lleó, fa una etzegallada... li cal per gendre un comerciant, un industrial, y no un senyoret fi, doctor en quatre filosofías, que sols lo portarán á sé president d' alguna Academia, autor d'algun llibre que no li produhirá cap guany...»

GABRIELA

Probablement, lo seu futur gendre es marqués y treballador tot d'una pessa... n'hi hi deu haber!

DON FELICIANO

Travalla en lo ram de la política... es diputat pe'l districte hont te las terras! Ha passat junt ab ells uns quants mesos, viatjant per Italia, per Fransa... per Bélgica.

VIUDA

(*Rápit s'aixeca y li diu baixet.*) En Vallprat, Félix? Félix de Vallprat, lo nostre amich?

DON FELICIANO

Se casa, si senyora; 's casa ab l'antigua amiga de vostés... ab Riteta Torrents... han vingut á Barcelona pera celebrar la boda.

(*Viuda conmoguda, tremulosa, busca un moble y s'assenta.*) Qué li passa?

GABRIELA

Qué tens? (*Viuda s'aixuga 'ls ulls y repren la feyna.*)

PEPA

No cúsis mes.

VIUDA

Si, 'ls ulls me ploran (*somrihent forsat*) de tant brodar... No hi veig! No hi veig (*Pausa*). Ay! don Feliciano... 'ns fem vells.., (*S'aixeca y va prop del balcó, lo mes lluny dels altres que puga.*)

(*Pausa.*)

DON FELICIANO

Donchs ja'm permetrán, vritat? Las he vistas á totas bonetas... hem arreglat los nostres negociets... 'm retiraré, pero avans, si'm permeten parlarém altre vegada del meu assumpto personal?

PEPA

Persisteix en voler venir á viure ab nosaltres?

DON FELICIANO

Quin inconvenient hi veuhen?... vosté, Pepa... quin inconvenient hi troba? no tinc fills, la meua majordona la Teresa y jo 'ns hem anat fent vells sense sentirho, y ara que ho som, ho sentim! ella hi ve bé.

PEPA

Vivim tan amunt! lo pis aquet es tan reduhit!

DON FELICIANO

Escusas! si'm volen, si'ns volen á mi y á la Teresa, ella encara per la cuyna es d'alló mes apte!... pendrém piset de menos escalas, una mica mes ample y viurém acompanyadets... no 'ls faré nosa... 'ls ho aseguro.

(Pausa.)

PEPA

Y 'l segon pis, don Feliciano?

DON FELICIANO

Me n'han ofert...

PEPA

Llógui pe'l preu que vulgui.

DON FELICIANO

Faré com si fos cosa meua... Vaja... Ja hi pensarán veritat en lo de viure junts?

GABRIELA

Y que no's fassi pregar tant per venir... Hem de parlar (*rihent*)... secretament. Vingui un ratet aqueixa tarde...

DON FELICIANO

Si puch no faltaré... Vull veure si lloguém lo piset; me saben greu los mesos de lloguer que's perden... Un cop passats, *volaverunt!* no 's rescabalan.

(*Saluda y se 'n va*).

ESCENA IX

PEPA y GABRIELA, qu' habian acompanyat á DON FELICIANO, trovant á ANTONIETA capficada, li diuen:

PEPA

No t'ho prenguis tant'per lo trágich, dona...

GABRIELA

Antonietta!... escolta... á ca'n Bofill m'han dit que'ls entredosos... habian de ser dels altres... qué t' en van donar?

VIUDA

Sí... (*li dona unas claus:*) al armari de noguera... la clau petita. (*Surt Gabriela*).

ESCENA X

PEPA

A mí, ja ho veus! tant me fá si Rita 's casa ab Félix com ab lo bisbe..., lo que m' indigna es lo fet, qu'ella 's casi y jo nol

VIUDA

Donchs á mí... per qué amagarho? m'ha sorprés la noticia. Una noya qu'hem tractat sempre ab amistat, qu'hem tingut á casa, quand nosaltres eram mes ríchs qu'ella!... igual que si 'ns fos germana; qu'ha anat creixent, prosperant... arriuant al punt...

PEPA

De pendre per marit... un senyor que t'obsequiaba, que fins crech va ser una miqueta novi teu, ans de casarte ab l'Eduardo... per lla al eixir de col·legi un y altre.

VIUDA

(*Recelosa*). Novi meu? 'ns hem tractat desde molt temps... papà habia administrat bens de sa mare... la bondadosa, la excelent Marquesa de Vallprat.

PEPA

(No respon, endressa paquets, com parlantse sola.)
 Jo lo qu'es per vestir Sants no hi quedo.
 (Pausa.)

ESCENA XI

GABRIELA, PEPA, VIUDA

GABRIELA

Ni jo!

PEPA

Ah! tú, segons sembla, aviat podrás deixar las randas, los brodats.

VIUDA

(Ab brometa). Encara 'm fareu enfadar! qu'es deshonorar treballar? Nostre Senyor ho ha dit: «Menjarás lo teu pá ab la suor del teu front».

PEPA

Sí, pero no ha dit: «Dejunarás després de cusir ab máquina».

VIUDA

Pobre del qui no's conforma.

ESCENA XII

Anteriors, CRIADA

CRIADA

Senyoretas! hi ha l'home de la tenda... aquell aragonés...

PEPA

Ay Deu meul veshi, veshi tú (á Gabriela). Diu que li debém 23 duros del mes passat.

GABRIELA

Dónam, dónam, los cuartos, ja veureu com ab bonas paraulas se'n anirá content y satisfet. (Surt).

ESCENA XIII

VIUDA y PEPA, treballant

(Pausa.)

PEPA

Ja t'ha passat lo disgust?

VIUDA

Ets insoportable.

PEPA

Que't dich? que't faig! Mira, noya, soch ja prou fa drineta, perque 'm vinguis ab posats autoritaris... En vida de ton marit podrías gastarlos... Ell era dócil, sumís...

VIUDA

Prou lo vareu consumir.

PEPA

Pobre Eduardo!

VIUDA

Ara dius: «pobre Eduardo!» y mentres visqué li causbau disgustos que li van abreviar la vida.

PEPA

Somhi! tornémhi!

VIUDA

Tornémhi, sí!... 'l papá que'n gloria siga, no'l deixá tranquil ni un sol día: «home, Eduardo, haurías de fer com los altres»... tú sobre tot: l'atormentabas citantli exemples d'amichs seus que sense carrera, sense capital s'havian enlayrat... Se va gastar mes de lo que debía, fundant una revista...

PEPA

La «Revista de Derecho marítimo moderno».
(Enfasis.)

VIUDA

Y fent de procurador...

PEPA

De pobres...!

ESCENA XIV

Anteriors y GABRIELA, va á la màquina

GABRIELA

Tot está llest... ¿*De que se trata?*

PEPA

La cansó de sempre... de si nosaltres li vam matar lo marit á disgustos.

GABRIELA

Lo va matar l'amohino de viure ab massa gent.

(*Pausa.*)

Donchs, sí; he donat 10 duros al aragonés que'ns porta 'ls queviures... ditxós home de la tenda! Tot s'ho emporta ell... Si las cosas s'arreglan, si'l piset de la nostra casa 's lloga, com ho espera don Feliciano. Si us decidiu á pendrel. . *de huesped*... per mí! demá... tindrem una cuynera de debó: la Teresa, aniré á la Boquería ab ella cada día... Estich segura de que estalviarem dos ralets diaris... (*Enfasis.*) Bé, y al procurador quant se li deu?

PEPA

Lo lloguer del mes passat y 'l que corre...

GABRIELA

Ja som á 13.

VIUDA

Vols dir?

GABRIELA, *mirant una cartera, apart:*

«Manana sin falta me presento». Está fetxada del 12.

PEPA

De manera que pagat lo lloguer, guardant pe 'l gasto diari, encare tornarem á quedar endeutadas... quin viu-
rel Jo no puch resistir més semblant miseria... pitjor!
mil vegadas pitjor, que la dels verdaders miserables...
tenen lo recurs d'anar mal vestits, de ser criats, porters...

GABRIELA

De veñdre mistos, diaris... (*rihent*) feyna distreta.

PEPA

Fa sis mesos que llevat la migrada renta de la caseta, aquí no han entrat més que miserias...

GABRIELA

Festons y randas!

VIUDA

Sort dels festons! Sort de las randas!

*(Pausa.)**(Parlan baixet Pepa y Gabriela.)*PEPA, *alt. timit*

Tú. Antonieta, qué no gosarias?

VIUDA, *rápít*

Demandar diners al meu cunyat? no! y no! Prou vergonya he passat demanantnhi tantas vegadas... mes de lo qu'era just...

PEPA, *enfadada*

May! may! t'ha donat ni't donará lo que't pertoca.

VIUDA

No toquem aqueix punt, perque, ja ho saps! tot ho passo menos lo de trovar que...

PEPA

Que 'l teu cunyat s' haja conduhit poch generosament? Donchs; filla, tothom no es del teu parer... Molts trovan escandalós que tú, la cunyada d'un home que guanya tant, passis apuros... Ell, don Ramón Arbós gasta y derrotxa.

VIUDA

Lo meu cunyat no derrotxa, viu ab certa comoditat, educa bé á sa familia, pero també paga'l collegi del nen... Junt lo té ab sos dos fills...

PEPA

Si, pero ells, la nostra cusineta, la tia van en cotxe propi.

GABRIELA

Y nosaltres en tranvia pagat... encara arrivém mes aviat á puesto, y no tenim lo mal de cap de mantenir los cavalls, *(tra; tras: la máquina de cusir.)*

VIUDA

Culpa fou... de tothom; si jo, si'l meu fill no s'ha enriquit junt ab son oncle... Tots foreu de parer de que mon cunyat s'arruinaria, fins, judicialment, li varem fer l'afront, mort lo meu home, d'exigir-li's nou mil duros que teniam á la casa... «Deixals, me deya éll, tu y'l nen cobrareu com si fósseu Sócios.»

PEPA

Qui podia esperar que'el teu cunyat prosperés?

GABRIELA

Un senyor qu'habia tingut lo mal gust de venir tres anys á casa, sent solter, y de no dirte may: «Deu te guard eixerida.» (*tras, tras, tras, la máquina.*)

PEPA

Qué graciosa! (*cremada.*)

GABRIELA

No diguis no! Sempre l'habias tingut per tonto... porque no't va festejar... (*rihent fort.*)

PEPA

Heu vist aquesta noya? tothom contra mil (*ploriqueja*) Lo cert es que com vivim no's pot viure... tot lo guany de sis mesos, totas las rendas se fonen en quinze dias d'estiuhejar per fora, en quatre miserias (*la roba que portan sobre*) pera presentarnos per las casas hont nos fan encara l' obsequi de convidarnos.

GABRIELA

'Ns convidan porque'ns creuhen una miqueta ricas... ignoran lo detall de la costura... (*tras, tras, tras, la máquina.*)

PEPA (*énfasis*)

Som propietarias!

GABRIELA

D'una caseta de tres pisos al carrer de Sant Pere... més baix!... un *hojalatero* á la botiga, que paga 7 duros, un pis sempre per llogar...

PEPA

Menos tenen d' altres y lluheixen més. Lo esencial

es fernos valer. Si continuem anant per las botigas... ¿que no tenim á Don Feliciano que ho fa de tant bona gana?

VIUDA

Si; pero Don Feliciano no es criat nostre. Lo bon senyó's pren la molestia d' aná á cobrar, á passar comptes; pero no'l podem enviar á triar dibuixos, entredosos, gafets... botons de nacre.

PEPA

(*Sentenciós.*) Ja veureu! ja veureu! acavarem per ser despreciadas.

GABRIELA

Donchs jo soch de parer de que si anant per las botigas té féssis ben veure d'un'ánima compassiva... que portés los llibres, ó sigués *gefe de Sección*, sócio de la casa... (*trás, trás, trás, la máquina.*)

PEPA

No continuis! sembla imposible que sigas germana meua... qu'hagis nascut, com jo, al carrer de Moncada, en casa propia.

GABRIELA

No, no, dispensa... jo vaig náixe en casa llogada... carrer del Bisbe... Soch de la época de l' estretés... las grandesas las heu vistas vosaltres. (*timbre á la porta.*)

ESCENA XV

Anteriors, CRIADA

CRIADA

Hi ha un senyor, d'alló mes... senyor... que pregunta si hi son. (*La viuda va a rébrel.*)

PEPA, *alarmada*

Ja ho deya jo. 'Ns trovarém en un compromís... Heu convertit aqueixa sala en una Sucursal del «Universo», tot son penjolls, paquets (*ne pren depressa y 'ls amaga*) y quand vé una persona no sabem hont rébrela. (*Cubreix la máquina de cusir.*)

ESCENA XVI

Entre D. ANTON parlant ab la VIUDA, PEPA, GABRIELA

DON ANTON

No destorbo?

GABRIELA

Destorbar vosté?

VIUDA

Segui, segui. (*Gabriela li pren lo sombrero, 'l bastó y va á portarlo al recibidor, després entrarà.*)

PEPA

Tant de temps sense véurens... qu'han estat malalts?
(*Desdeny.*)

DON ANTON

Hem estat ausents uns quants mesos. Jo, com de costum, he tingut d'anar á Vichy... després hem donat un tom pe'l Nord de Fransa, la Bèlgica...

Rita...

GABRIELA

Ahir la vaig veure..., de lluny...!

DON ANTON

Ella m'envia... jo hauria enviat algú... ó'ls hauria escrit perque las suposo ocupadetas, ab més feyna de la que poden fer.

Rita ha volgut que vingués... *personalment (sommrihent)* ab aixó, fins causantlos destorb... perque naturalment lo piano no'l tocaban, ni s'estaban mans plegadas, contant rondallas...

GABRIELA

Sí, bon piano!... miri'l meu! (*Descubreix la máquina de cusir.*) Ja s'han acabat las músicas!

PEPA

Pera entretenirse... (*Vá al piano, s'hi assenta devant.*)

DON ANTON

No tot deu ser entreteniment..., y creguin que ho ce-

lebro... No hi ha amich més fidel que'l treball... y agra-hit! paga ab créxems tot lo que se li dona.

(Pausa.)

Qué 's veritat?... Al «Universo» han dit á Rita que vostés li brodaban la roba blanca?... la que's fa per aquí, perque de París, ne vindrán qui sab las caixas... Vaja una casualitat!

PEPA

Y vosté que'ns ha vist en posició brillant!... pera humillarnos...

GABRIELA (*petulant.*)

Quina bona idea ha tingut de venir á véurens! Encara no'ns ha oblidat del tot.

DON ANTON

Jo de cap manera... pero qué deya vosté, Pepeta?

GABRIELA

No res... Sempre bromeja.

DON ANTON (*resignat.*)

La meua filla y jo... jo y la meua filla, las convidem á una reunió d'amichs, de parents... Rita, que pensa en tot, ha comptat lo segon aniversari de la mort....

(Pausa.)

Del papá de vosté, del meu amich, y las convida avuy perque no puguin donar la rahó *del dol*... per pocas ganas que tinguin de compláurens.

Volem presentar lo novi de la noya á parents y amichs.

PEPA

Y 'l novi es don Felix?

DON ANTON

L'amich de vostés!.. en Felix de Vallprat. Ja ho sabian, veritat? Ell los ho deu haber dit, un cop arriuat á Barcelona, deu haber vingut...

PEPA

No senyor, no; fá molt temps que no l'hem vist.

GABRIELA

Dirá á Rita, que si no totas tres...

DON ANTON (*á la Viuda.*)

Han de venir totes tres... Que de l'amistat entre vostés y la meua filla no més ne quedi 'l recort de cosas agradables... que no hi haja resentiments, qual causa ignoro, ¿susceptibilitats? (*á Gabriela.*) ¿puntillos?

GABRIELA

(*Per senyas.*) No sé!

DON ANTON

Veul (*á la viuda.*) Rita m'habia dit que cap de vostés acceptaria.

GABRIELA

Per mí, si tú m'acompanyas (*á la viuda*) hi aniré ab molt gust.

DON ANTON

Vindrán? encara no m'han respost... Vindrà vosté? (*á la viuda.*)

VIUDA

Jo?

DON ANTON

Vosté sí; de vosté sobre tot haig de portar resposta favorable... vostés no ho pendrán á mal. La viudeta es lo cap de casa... «Pregunta especialment á Maria-Antonia si vindrá», m'ha dit Rita: «Coneix al meu novi, tindré gran satisfaccio en que's trobin á casa, en que renovin amistats»... que tampoch sé per quin motiu ha de renovar-se.

PEPA

Gracias novament... De manera que no m'habia equivocat... Vosté ha vingut, li vull fer lo favor de creure que sense sospitarho, á insultar la nostra pobresa, de part de sa filla.

DON ANTON

Noya, no sé'l que conta! Vostés, Maria-Antonia, Gabriela, diguin á la seua germana que no entench las seuas bromas.

(*Pausa.*)

(*Decidint pendreu á la broma*)

He sigut molt amich del pare de vostés, habiam tingut llargas relacions comercials.

PEPA

Jo ho crech, vosté va ser mosso de casa...

DON ANTON (*rihent*)

Tant com mosso, alló que s'en diu criat! no... Vaig ser empleat del avi de vostés, company del seu pare, aprenent per dirho aixís de don Feliciano, que suposo veuhen suvint... Ell podrà enterarlas de las meuas primeras campanyas comercials. Anant á cobrar facturas, lletras, vaig apendre noms de casas, enterantme dels sitis hont se guanyaban diners... Ne vaig guanyar y quand lo papá de vostés, ocupantse mes de pinturas, de llibres estranys, de reunir gent jove á casa seua, animantlos, protegintlos, fent cantar als uns, pintar als altres... tingué la desgracia... *comercial* que tant lo xafá, que fou causa de la seua mort, no poden dir que 'm vaig portar malament... Al deixar lo papá de vostés de fer negocis algun *piquillo* 'm debia que may he reclamat... y quand se va morir, vaig venir aquí, 'l vaig acompanyar de cap de dol donantli... *fins mort* provas d'estima... ab aixó!

PEPA

Inútil fer retrets... 'ns queda una finca, y pagarém.

DON ANTON

La caseta del carrer de Sant Pere? encara s'aguanta?... (*rihent*) 'ls acreedors no hi podian rés; era dot de la seua mare...

PEPA

Que sino!... vosté ja hauría cobrat...

DON ANTON, *riu, á Pepa:*

De totas maneras, lo que fills de «Rosendo Aymat y compañía» debia á las scietats per mi fundadas, fa temps qu'esta passat per profits y pérduas... vull dir que no existeix...

(Pausa.)

En qué quedém? som amichs? volen renyir? Ara 's presenta una ocasió de provar que'ls porto bon afecte... lo casament de ma filla. Ella, jo, jo, ella, com vulguin; creyem donalshi una prova d'amistat convidantlas al casament. Convidantlas ja avuy á lo que, per dirho aixís, no será més que l'ensatj de la gran festassa... Si volen veni 'ns farán favor... sino, vostés mateixas y... quedém en qué vindrán?... (*baixet.*) á tú (*á Gabriela.*) t'haig de presentar una persona que ja deus coneixer... li habia dit que vingúes aquí... á las onze.

GABRIELA

Ja ha vingut lo pobre (*baixet*, encara no eran...

DON ANTON

Donchs, ara ja han tocat... (*Mira 'l relotje.*)

ESCENA XVII

Anteriors, CRIADA

CRIADA

Hi ha un senyoret (*á las noyas.*) Aquell que ja havia vingut, que pregunta per don Anton, pe'l seu *tio*.

DON ANTON

Es ell... (*pren la tarjeta ab broma.*) No las veig de humor de presentacions... (*á la criada.*) Díguili que ja surto.

(Pausa.)

Conque (saluda) passinho bé, senyoras! Tú ets la més aixerida (á Gabriela) Ja, veurás, ja veurás!

PEPA

Cubreixis, cubreixis. (*L'acompanyan ella y Gabriela que no torna á entrar*)

ESCENA XVIII

PEPA, VIUDA

PEPA, *entrant furiosa, intim, poca veu.*

S'hi vas no't reconeixo per germana. Si tens dignitat despreciarás l' invit. Quin refinament! ab quina perfidia l'orgullosa Rita vol qu' asisteixis al seu triunfo!

(Pausa.)

T'ha prés l'home qu'estimabas.

VIUDA

Qué dius, Pepa? (*emoció*) per Deu! tú qué sabs?

PEPA

Sé tot lo que t'ha passat ab aqueix home, ho adivino.

VIUDA

Feyna inútil!... may hi ha hagut entre Felix y jo més que las relacions de toth m conegudas... era amich de casa, ho era teu, del papá.

PEPA

Sé qu'als poch mesos d'enviudar tu, en Felix, que d'ensá qu'eras casada vivia fora Espanya, torná á Barcelona y 's feu encontradis... Sé que després altre llarch viatge, passat un any del teu dol, torná á importunarte... oferinte apoyo, protecció...

VIUDA

May! may! he acceptat. (*trágich*)

PEPA

No'n dupto y per aixó t'estimo, que sino! (*gran calma*) fins te compadeixo si necesitas compassió. (*planyentla*).

Se també qu'ans de morir lo papá... després de la seua desgracia... comercial, aqueix home va venir pér aquí, 'ns visitá mogut més per l'interés que tu li inspirabas que per simpatia per la nostra desolació (*pausa*.) Fins sé que certa nit... tu t'habias quedat sola... habiam anat á passar la vetlla á casa las d'en Soler... La criada que llavors teniam... una de las innumbrables que per aquí han passat y qual nom no recordo... obri la porta del pis á un home (*rápít*) aquell home entrá aquí (*la Viuda li pren las mans interrogantla*.) y no se rés mes (*marcat*) no sé com ni quand vá sortirne... no ploris... aquell home...

VIUDA

Fals, mentidor, sens'ànima me prometé amor etern. (*Pausa*.) Jo sorpresa, conmoguda vaig oposar als seus prechs d'enamorat ardent, las rahons que'l bon sentit me dictaba, qu'altres vegadas li habia donadas per no acceptar lo seu afecte. Li vaig fer reparar que jo era viuda, que no era rica... y ell me digué qu l'injuriaba parlantli de riquesas, que'n tenia de sobreras per ell y per la dona qu' estimés, que lo ser jo mare era als seus ulls un atractiu més, que'es sentia'l cor prou plé d'amor per ferme felis á mi y estimar al meu fill... (*Pausa*.) Fins

entre lleuger y amorós m' exposá sas teorías sobre la virginitat... de l'anima, que renaix, que rebolla!... (*plora fort.*)

PEPA

Y tu embadalida l'escoltabas y disculpabas poch á poch lo seu atreviment de gosar parlarte d'amor, d'amagat de tothom, aquí, sola, sens testimonis... Y quand la criada us avisá de que nosaltres muntabam...

VIUDA

Calla! calla per Deu! (*Pausa*)

PEPA

Jo no'l vaig veure... pero! (*ensuma*) vaig sentir l'ene-mich... La criada'ns digué que tu, cansada d'esperarnos t'habias ficat al llit... Recordarás que vaig entrar pera donarte la bona nit... y mentres jo't contaba qui habiam vist á casa las de'n Soler, te vaig reparar inquieta, friso-sa... retirantme convensuda de que no habias passat la vetlla sola.

VIUDA

Aquell home (*plora fortissim*).

PEPA

Aquell home, trovante després massa burgesa, massa *viudeta* de bé, poch á proposit pera ajudarli á gastar las darreras engrunas d' un patrimoni qu'en poch's anys habia llensat fora d'Espanya, aquí... ha mudat de parer, ha decidit trovántse arruinat, casarse pera refer sa fortuna.

VIUDA

Y casarse ab qui?

PEPA

No vull ferlo més pervers de lo que ho es. No ha sigut ell qui ha triat la novia... Li han triada... rica... de reputació poch sólida, una noya de qui positivament ningú diu res, de qui per referencias, tothom mal parla.

Ella, ella, ha sigut qui ha fet mes curt lo camí que semblava precis recorre per arribar d'un home que ja no es un nen, d'un home qu'ha viscut en tots los paisos y circumstancias, d'un home que fins en los nostros temps de... despreocupació, té cert valor porque es diputat, porque porta un nom que ja portaban cavallers del temps vell... y la filla *discutida*... d'un millonari més *discutit* encara...

ESCENA XIX

Anteriors y GABRIELA.—Entra Gabriela ab un vestit á la má.

GABRIELA (*ab un vestit á la má.*)

En que quedem? Hem promés...

PEPA

Promés?...

GABRIELA

A Don Anton que hi aniriam totas... Si tu no hi vens (*a la Viuda*) qui'ns acompanya? Vaja germaneta! tu fas de papá, de mamá, de germana gran... Prou trist es lo no tenir un home á casa.

(*Pausa.*)

Qué respóns? Lo bon senyor fins ha retrassat lo día de la festa perque no poguessim escusarnos ab lo dol...

(*Pausa.*)

Si't decideixes 'ns haurem de donar ansia...

Jo no més tinch aqueix vestit... qu'hauré de compondre... Vosaltres esteu millor provehidas... Tu (*á la viuda*) podrás posarte 'l de blondas negras, tu (*á Pepa*) tens per estrenar aquell de (*com siga*). Posaré un llas aquí... ¿Hi anem? Veritat hi anem?

PEPA

No germana, no (*baixei*), no donis goig á ta rival.

(*Pausa grave.*)

VIUDA

(*Riure forsát*) Endavant noyas! Surtin las sedas (*obra un armari ó calaix y treu estiranllos y llensanllos per terra vestits y cintas.*) Trayem cintas, flors y perfums... Fémnos hermosas. Anem al ball!

TELÓ

ACTE SEGON

Ans d'aixecarse'l teló ja s' sentirá'l piano—fugas de Bach—batimans—bravo! bravo! curt silenci y despres lo comensament del duo de la «Norma» que segueix cantat á plena veu, seriament.

Norma. «Cual cor tradisti, cual cor perdesti
 »quest' ora orrenda ti manifesti
 »da me fuggire tentasti invano,
 »crudel Romano tu..... Teló.

ESCENA PRIMERA

Sala de rebre á casa D. Anton. Tot nou y pretenció. Comunicará per gran obertura ab lo menjador, que s' veurá illuminat y ab una taula gurnida de menjars frets, copas, pastisseries, flors, etc.

PERSONATJES

En primer terme *Don Anton*, sentat escoltant ab reculliment á la tiple; *Pau*, sentat fullejant albums; *Dª Carme* sentada, de tres quarts al públich. *Pilar* dreta al costat de la tiple *Rovireta* prop del pianista.

Davant lo piano, que será de cua, grupos de convidats y convidadas girats d'esquena al públich. *Don Sever* y *Don Ramon* parlan apart.

En mitj de la escena, *Rita* com seguint lo cant ab interés fins que cantarà *Rovireta*. Llavors se'n adona de que estava aturada y va á uns y altres, saludant, oferint millor siti, etc.

Los actors no farán cap moviment d'atenció envers lo públich encara que'l teló s'haja aixecat. Continuan com si tal cosa escoltant á:

Norma. sei con me
 »Un nume un fato di te piú forte
 »Ci vuol uniti in vita e in morte
 »Sul rogo isteso che mi divora
 »Soterra ancora saró con té

DON ANTON

No hi ha com Bellini!... La Norma!... que no'm parlin de las músicas d'ara...

PAU

Moderi'l seu entusiasme, D. Anton, lo que diu vosté ja ho digué D. Bartolo.

ROVIRETA

«Ah! troppo tardi t'ho conosciuto»
 «Sublime donna; io t'ho perduto»
 «Col mio rimorso é amor rinato.—
 —ho diu y fá malament y s'atura—

DON ANTON

Endavant, noy, nò t'aturis. (á Rovireta)

ROVIRETA

«Ah troppo tardi t'ho conoscito»... (s'estossega y's torna á parar)

DON ANTON

Bueno vaja, deixarho correr...

ROVIRETA

No senyor, de cap manera... falta lo més patetich:
 «Pria de morire perdona a mé»

PAU

Bé, ja'l perdono...

DON ANTON

Que Deu te fassi bo y no ho tornis á fer més. (*Grans riallas. 'S desfá'l grupo d' auditors Uns van á parlar ab la tiple. Altres fullejan música, etc , etc., van al buffet del saló vehí*)

ROVIRETA

Perqué? stno fos la lletra!... «amor rinato rimorso» y 'l senyor (*al pianista*) que no m'acompanya bé, la senyora (*Norma*) que m'ha fet retardar l' entrada.

RITA

Ja'm semblava á mi que'l teu protegit (*á son pare*) ab la seua veu... de cada día... debia ser los días de festa un tenor...

DON ANTON

Ell m'asseguraba qu'ho feya d'alló mellor... Escolta Rovireta... que ja ho habias cantat?...

ROVIRETA

Sí senyor, moltes vegades... y mal m'está'l dirho, ab gran éxit, sino que avuy...

PAU

L'emoció...

RITA

No'n dupto... potser está una mica refredat (*li ofereix una tassa de thé*) Tingui, tingui, ben calentó... aixó l'aliviará. (*Rovireta ab la tassa á la mà discuteix ab l'acompanyador prop del piano cridant á Norma.*)

DON ANTON

(*Baixet á Rita*) Encara no ha vingut lo marqués?

RITA

No papá, no... y m'estranya.

PAU

Y las senyoretas d' Aymat (*á Don Anton*) que no son convidadas?

DON ANTON

Sí, pero... com van sempre juntas, per poch que n'hi hagi una d'indisposada, de poch decidida..

D.ª CARMÉ

M'alegraria que vinguessin... tocan lo piano que dona gust... la Viudeta sobretot!... admirable!

DON SEVER

Tocaba!... quand era mes jove.

PAU

En temps de las nostras juventuts primeras... com passa'l temps!... 'Ns reuniam á casa del seu papá, á casa el General; com deyan al Senyor Aymat, per la seva arrogant presencia, 'ls llarchs bigotis, la perilla... Recordada Don Anton? no ho semblaba pas comerciant.

DON ANTON

Prou, com si'l vegés!

DON SEVER

Y no ho era, 'n feya. Hi ha tanta gent que fan un ofici que no es lo seu:

PAU

Antonieta'ls donaba á coneixer 'ls grans mestres musicals... Eduardo que despres fou son marit llegia versos, era gran poeta!

DON SEVER

Lo que li deya dels oficis! era poeta, y feya de procurador!

PAU

En Félix de Vallprat que no s'habia dedicat á la política y anaba... venia... 'ns portaba echos de las grans ciutats, repetia conversas d'homes notables, de grans artistes qu'habia conegut á Roma, á Madrid, á Londres.

(*Rita donant thé á don Ramon.*)

RITA

Un terrosset més? (*de sucre.*)

DON RAMON

Fins á tres. Per mi 'l thé, si no es ben dols no te cap gracia... prefereixo xocolate.

D.ª CARMÉ

No s'estila donarne.

DON SEVER

Es de mal tó... Volem ser patriotas; y abandonem las costums que'ns donaban caracter.

PAU, *rihent*

Lo xocolate dona caracter?

DON SEVER

Si, senyor. (*Molt serio.*) Com tot lo que menjem y fem y bebem sense imposició estranjera.

ROVIRETA

Veurán, veurán! (*Ha decidit al pianista. que preludia l'aria final de Lucia.*) Dónam be l'entrada.

DON ANTON

Prou has cantat! (*S'aixeca 'l pianista, y va á juntarse als demás convidats. Rovireta 'l segueix solfa en ma.*)

Ara un ratet de conversa... per consolarnos de la pena que 'ns ha fet la situació aflictiva de la senyora Norma. (*D. Anton va vers ella, la consola, li ofereix lo bras y la porta á la sala vehina.*)

ROVIRETA, *al mitj de la escena*

Podriam fer joch de mans... Jo'n sé de molt ingeniosos.

PILAR

Los fa massa complicats. (*Entra Rita y va á las noyas.*)
Y 'l teu novi, Rita, qué no vindrá?

DON RAMON

Per ell se fa la festa.

DON SEVER

Si no surt lo tenor que'ns tornin las entradas.

RITA, *á son pare qu'entra*

M'estranya sa tardansa... Son las deu tocadas.

ROVIRETA

Senyoreta Rita... Veurá, hém decidit fer jochs de mans mentres venen convidats... (*Misteriós á don Anton.*) *Ella vindrá, veritat?* (*Don Anton li fa senyas que si.*)

RITA

Qué necessitaria?

ROVIRETA

Oh! casi res; duas dotzenas d'ous... encara que no sigan del dia... un sombrero de copa... dintre hi faré la *tortilla mágica.* (*Tots riuhén.*) Un armari en que hi cápigues una senyoreta assentada... (*Riuhén.*) Un sabre, una pistola carregada.

DON SEVER

Suposo que sense balas.

ROVIRETA

Ni pólvora... lo pistó basta... Comprén, es per l'efecté... (*Fa com qui tira.*)

DON ANTON

Deixat de jochs.

PAU

Val més que torni á cantar... alguna coseta trista.

ROVIRETA

Si es del gust de vostés... «Bel alma innamorata»...
Bel alma inna»...

RITA, *li quita 'l pas al piano*

No's cansi, no; gracias... Vosté (á Pau) no l'animi á fer ignocencias.

PILAR

Val més ballar.

DON ANTON

Fins á las dotze no's balla.

ROVIRETA, *resignat.*

Donchs, juguém á prendas... pero ab castichs humorístichs y recompensa de... (*ab lo gesto: petons.*)

D.ª CARMÉ

Hi jugarán á la moda de casa. Jugarán á jochs ignocents... ab ignocencia.

PILAR

A volan! volán!

TOTS LOS JOVENS

Sí, sí! (*S' assentan en rotllo prop del piano. Moviments, riallas.*)

ROVIRETA

Pensar qu'un jove com jo ha de jugar á «volan! volan» que ho diuhen de veras? (*Als seus amichs. Pau s'en vá enrahonant ab don Anton.—D.ª Carme, don Sever y don Ramon forman grupo apart dels jovens.*)

DON SEVER

A mi no m'estranya que no vingui lo tal marqués.

D.ª CARMÉ

Vol dir? Sí que la faria grossa.

DON RAMON

Vosté es molt mal pensat. Entre las cosas que poden succehí, sempre prevéu las més desagradables... sobre tot pels altres.

DON SEVER

Y vosté entre las cosas que poden succehi, no més somnia convits, diversions baratas... per vosté.

DON RAMON

Si 's creu que 'm diverteixo molt! Tinch un mal de cor d'alló més...

DON SEVER

Y en lloch de cosetas substanciosas, li donan aygua tébia... y perque s'acabi d'estragnar, l'amo de la casa li ha ofert *una breva* d'un pam.

DON RAMON

Que'm fumaré demá, en habent dinat: (*Se treu lo cigarro y s'el mira.*) Si qu'es un cigarro tremendo.

DON SEVER

Y tremendament detestable. Qué no ha reparat quand en Torrens ha fet obrir las capsas dels cigarros qn'ell no ha prés dels qui regalaba? Jo, que li conech las maulas, li he dit *aparte*: «Es massa tabaco per un home sol... donam dels teus, sense anell daurada»... «Los grossos son cigarros per convidats», m'ha respost ell rihent.

DON RAMON

Vol dir que no son habanos .. de primera. (*contemplant desolat lo seu cigarro.*)

DON SEVER

Manilos de tercera y ab prou feynas... Los habanos de primera se'ls fuman: D. Anton y'ls seus amichs *intelligents*.

D.ª CARME

Quina estissora aqueix Don Sever. (*Rihent.*)

DON SEVER

Estissora? perque dich la veritat?... Criticar es trovar taras en lo que esta bé.

DON RAMON

Y may ho ha estat lo donar redoltas. (*Aprentant lo cigarro.*)

DON SEVER

No'l malmeti home.., Encare que no sigui mes que per l'anell. (*Rihent.*)

Tot lo que hi ha aqui es *aparato*. Cuadros, mobles, llibres... No si ha fixat mentres eram al seu despaig?

LA VIUDETA

DON RAMON

He vist duas llibrerias molt atapahidas de llibres.

DON SEVER

Figuris! en Torrents llegint llibres... cartas de pago tot lo més...

ESCENA II

Anteriors, RITA, DON ANTON

D.ª CARME

Estabam alabant lo gust ab que han arreglat aqueix palacio.

DON ANTON

Amigol aixó de casar una filla única es festa senyalada... La casa no estava del tot malament...

DON SEVER

Ja ho crech... aquell benéhit de Fonts Coloma s'hi habia gastat un patrimoni... Per aixó quand tingué fet lo palau se trová sense rendas pera conservar-lo.

RITA

Lo moblatje era passat de moda.

DON SEVER

Fins D. Ramon me contaba admirat lo gran número de llibres qu'ha vist al estudi... Jo no mi habia fixat.

DON ANTON

Duas llibrerias plenas. Lo tapisser m' ha dit qu's feya... Ell las ha guarnidas. Han reparat damunt la taula?.. hi ha cóm dos missals, l'un mitj obert, l'altre tancat. Encara están en la posició qu'ell los posà.

ESCENA III

MATEIXOS, CRAT

CRIAT

¡Senyoreta!

RITA *á son pare*Deu ser ell. (*Surten Rita y D. Anton.*)

ESCENA IV

A nteriors, FELIX. DON ANTON, després RITA

DON RAMON *al pianista*

Marxa real, marxa real, ha arriuat l'héroie del dia...

(Se desjá'l grupo dels jovens. Uns s'acostan, altres s'en van. En lo moviment entra Pau que's trovará prop de Felix quan ho marqu'il dialech.)

DON ANTON

Tinch lo gust de presentar á D. Felix de Vallprat...

(A convidats que's suposa no'l coneixian.)

FELIX

Senyora! Senyoreta!

(Saludant, cambiant saludos, pocas encaixadas de mans. Pren d'un criat y dona un ram de flors á Rita que li dona las gracias per senyas.)

DON ANTON

Lo promés de la meua filla y aviat mon gendre...

ROVIRETA

Senyor Marqués?... quin honor per mí quand siguém parents!

FELIX

Ola! joven amable...

ROVIRETA

Quin dia mes hermós qu'ha fet, veritat?...

PAU

Y quina observació més ingeniosa.

FELIX *á Pau sorprès*

Pablito! de quan temps ha qu'ets á Barcelona... Jo 't feya qui sab ahont. (*Encaixa ab efecte.*)

PAU

He estat uns quants mesos al estranger... la liquidació de cert negoci...

FELIX

Prou, prou, no parlis més. (*Li parla á l' aurella, 's retiran del grupo principal*)

Mistres Price? y la teva tia, com va? y'ls teus cusins?

PAU

Ne tinch bonas noticias. Son á Fontfreda... La tia s' ha casat. (*Rihent.*)

FELIX

Que dius home? ab qui?

PAU

Ab un doctor... viuhem á Tarragona. (*S pert la conversa.*)

ESCENA V

Anteriors, CRIAT

CRIAT

Senyoreta! (*Parlant baix á Rita.*)

RITA

Son las d'Aymat, vaig á rebrelas.

ESCENA VI

Anteriors, menos RITA

DON SEVER (*á D.ª Carme y á D. Ramón.*)
 Qué'ls sembla 'l novi?

D.ª CARME

Simpatich...

DON RAMON

Diuhen que's molt rich.

DON SEVER

Te possessions molt grans... pero vagi á saber si son ben suas... Si tingués una fortuna *sana* no hauria buscat novia tant rica.

D.ª CARME

Perque no? Al contrari. 'Ls richs buscan sempre major riquesa.

DON RAMON

Sí, pero també es noble 'l novi; y 'l nostre amich Torrents ve de nissaga humil.

DON SEVER

Pst! no tant. Son pare tingué molts anys una botiga de «géneros de punto» molt acreditada... també venia formatges, mantega...

ESCENA VII

Anteriors, VIUDA, PEPA y GABRIELA

Felix se retira marcat darrera'l piano fullejant.

RITA (*A senyoras que 's suposa no las coneixen.*)

La senyora viuda d' Arbós, las senyoretas d'Aymat germanas suas...

DON ANTON

'Teniam ja mitja por de que no vindrian... (*á la viuda*)

GABRIELA

Ho habiam promés.

DOE ANTON (*á Gabriela.*)

Tu sola, las teuas germanas no habian dit ni sí ni no.

GABRIELA

Perque l' iniciativa (*las altres germanas saludan, reben saludos*) en qüestió de balls, de festas, á mi 'm pertoca casi sempre las meuas germanas decideixen... lo que jo he decidit... Oh! de veras!

PEPA

A casa, casi totas maném una mica ó altre.

GABRIELA

Eu lo de si hem de visitar ó tornar visitas decideix, Pepa...

PILAR

Y Antonieta?

GABRIELA

'Ns deixa discutir, y quand estém ben decididas sobre un punt espinós, quand hem decretat «qu' aniriam».. Sense manar, ab veu baixeta, com qui no hi toca, 'ns diu... «voleu anar á casa las de»... «pst que sé jo!»

PEPA

Y com la veyem que no's muda, ni sembla volerse preparar... prenem un llibre... obrim lo piano.

GABRIELA

O la feyna... y 'ns quedém á casa.

RITA

De manera qu'avuy ha sigut precis qu' Antonieta autorisés... gracias! (*a la viuda*) gracias! (*Li allarga la mà que la viuda no prén, ocupant las duas en arreglar un llas á sa germana Gabriela.*)

VIUDA

Si s'escoltan á la nostra Gabriela, ja sabrán cosas... ben interessants... Cóm los ha probat lo viatge? s'han divertit?

GABRIELA

Rita! y 'l teu promés? no s'el veu! que l'heu deixat á Fransar?

FELIX (*avansant per darrera 'l grupo.*)

Perque tú no 't dignas mirar al reconet hont lo promés se trova. (*Se giran totas y 'l saludan ab lo cap.*)

GABRIELA

Sempre modest! sempre arreconat! (*Fuig ab Rovireta.*)

PEPA (*á Rita, irónich*)

Las personas de gust descubriexen flors humils, mérits modestos per amagats que sigan.

RITA

Sobre tot quand las personas de gust tenen guias inteligents, amigas experimentadas.

FELIX

Oh, quand no hi ha tals mérits ni tals modestias; quand duas personas que no sabian mutuament si existian; se trovan casualment á casa d' amigas amables, discretas... com son las senyoretas d' Aymat y 's tornan á trovar després fortuitament en terra estrangera...

ESCENA VIII

Anteriors, PAU

PAU

Maria Antonia!... senyoreta Pepa... quand gust en veurelas... y Gabriela?

PEPA

Vagi á saber?... escabullida per lla dins ab la gent jove. (*Pau mira al menjador y se'n va.*)

FELIX

Rihent divertintse. Tot ella respira alegria perfecte, contentament de si propia, dels altres.

PEPA

Que'l diverteixen las brometas de Gabriela? Ditxós v osté... (*A Felix.*)

FELIX

Ditxós si perquè veig reunidas á personas que... (*Serio*) temia no veure mes parlantse ab amistad. (*Referint-se á Rita que no es aprop y senyala.*)

PEPA

Vosté'n diu amistad, de paraulas banals, sense importancia, que pronunciem aqui y no mes que aqui pera no donar á la *seua promesa* la satisfacció de creurens agraviadas.

VIUDA

No hi ha agravi quand lo desdeny domina.

FELIX

Desdeny? Per ella? (*Senyalani á Rita.*) M'habia figurat qu'altre sentiment mes...

VIUDA

Mes intens? mes humá? m'agitaba... S'habia equivocat.

PEPA (*ab desdeny*)

Qu'es figura que la meua germana li te odi (*á Rita*) á vosté? quina presunció!

FELIX (*somrient forsat.*)

Ara poch m'han tractat de massa modest.

PEPA

No'l coneixen...

ESCENA IX

Anteriors, RITA

PEPA

Ja s'han acabat las entremaliaduras de Gabriela?

RITA

'Ls he seguit perque Rovireta es tant indiscret que buscant no sé que per fer jochs de mans podia anar...

PEPA

Fins al teu salonet, ó al teu cuarto, que segons diu-hen es una meravella... me l'ensenyas? (*la pren per la talla y se'l endú.*) (*Pausa.*)

(*S miran Felix y Antonieta... no sabent que fer... ella's dirigeix al menjador hont hi haurá'ls convidats anant y venint prenent refrescos, bebent. Ella la segueix...*)

FELIX

Antonieta!... (*suplicant.*) Maria-Antonia!... amiga!

ESCENA XI

(Antonieta's gira ab altívés y's trova ab D. Anton que surt del salo de joch ab Pau. Felix fá un senyal de despit y desapareixerá donant lo brás á Pau.)

DON ANTON

Ja que l'ocasió's presenta (*la pren per las mans*) sentense aquí... un moment... tothom está entretingut... los papás fan lo tresillo... la jovenalla's diverteix... Voldría dirme lo perque de las seuas reticencias quand he anat á convidarlas? y fins si m'ho permet, ho pendrem de mes lluny y gosaré preguntar perque d'un quant temps en sá no se las veu may, no's cartejan ab Rita?... perque? y cregui que no ho pregunto... per fer cárrechs, ni perqué vostés mudin de parer si tenen motiu per obrar com obran... perqué? amichs com eram, com crech haberho sigut sempre de vostés... (*cambi*) fins un día d'aqueixos los hi vull donar una nova prova d'amistat... aqueix *bendito* de Rovireta, nebot de la meua primera dona... está enamorat de Gabriela, m'ho ha escrit á Vichy y es la primera cosa que m'ha dit al véurel. Si es necessari ajudarlos pera establirse... es questió apart!... ja'n parlarem altre dia... Digui... ¿perqué no han vingut á véure á Rita?... sabian qu'eram aquí... tots los diaris han parlat de la nostra arribada... perqué semblant que som amichs hem deixat de serho?

VIUDA

Lo ser amichs no's pren ó's deixa... hi ha amistats que un dia, no se sap com, un conflicte conmov, y s' aguantan com certs preciosos vasos, *esquerdats*, que sembla van á esmicolarse y, no obstant, duran anys y anys... si ningú...

DON ANTON

Si ningú'ls inquieta? Y jo ara inquieto'l precios *vasquerdat* de las nostras relacions amistosas? D'aixó'm planyo, de no saber perque la nostra amistat, avants tan sólida... (*cambi de to.*) Jo enfeynat no tinch temps de fer visitas sol... pero acompanyaba á Rita ab gust, á casa las fillas del meu exprincipal y ara no'm diu may que li acompanyi.

VIUDA

Vosté mateix respon á la pregunta que'm fa, ó al menos indica á qui deu ferla... Rita no li diu may que l' acompanyi á casa nostra?... pregunti á Rita'l per qué... Jo no sé respondre.

(Pausa.)

DON ANTON

Ja li he preguntat., y 'm respón com vosté... d'una manera evasiva... que no vol destorbarlas, que las creu enfeynadas.

VIUDA, *tristemant.*

Brodant per ella...

DON ANTON

Qué li sap greu? jo las felicito del determini qu'han prés... Quand las rendas son curtas, cal treballar y fins ab rendas sobreras es vergonyós no fer res. No crech que Rita siga capás d'haberse retirat de casa de vostés, per si li han dit ó no que treballan per altri fora una petitesa...

VIUDA

Indigna d'ella... Tampoch crech jo que siga aqueix lo motiu...

DON ANTON

Y donchs, quin?

(Pausa.)

Si no vol dirmel, ni jo soch prou perspicas per adivinarlo; ho deixarém corre... y 'l temps, la casualitat farán potser lo que vosté no fá; enterarme d'un, que sembla secret... y que potser fora convenient... á tots... que no ho fos per mi.

ESCENA XII

Anteriors, RITA y FELIX venen parlantse

RITA, á don Anton

No hi ha medi de tréurels del menjador. S'han assentat á taula (*s'ha de veure que hi son*) y están jugant al quinto... Fins hi han acudit alguns senyors respectables que's proposan divertirshi més que no pas...

DON ANTON

Que no pas perdent al tresillo.

RITA

Lo teu protegit...

DON ANTON

Lo meu nebot? (*rihent.*)

RITA

Papa! (*renyantlo.*) per mor de Deu! no li donis alas, prou abusa!

DON ANTON

Ell be'm diu *tio!*

RITA

Treu los números, y no'n diu cap com mana l'aritmética... obté un éxit! (*S'ouhen grans riallas y crils de «ambo» «quinto».*)

DON ANTON

Vaig á donarhi una ullada... lo meu protegit com dius tú, es un bon minyó... pero devegadas s'engresca... y quand té massa acudits se fa pesadet.

ESCENA XIII

RITA y. VIUDA. —FELIX, que s'assenta lluny

RITA

No jugas, Antonieta?... es precis divertirse.

VIUDA

Me diverteixen poch los jochs innocents.

RITA

Tampoch los hi trovo gracia. . pero en que entretenir á personas decididas á riure? Hem passat ja per lo dur transit d'unas fugas de Bach!... Sols las trovaba soportables interpretadas per tú (*la viuda saluda.*) Hem tingut música d'ópera... de la que agrada al papá. Y acabarem per deixai sos ballar aixís que vinguin unas quantas senyoretas més... (*Felix s'avansa poch á poch vers las donas.*)

ESCENA XIV

DON ANTON (*desde lluny*)

Felix!

FELIX, *senyalantse y ab gesto desdenyós.*

A mí, Antón? (*ab despreci.*) Som molt amichs!... (*Desapareix don Anton.*)

RITA

Lo papá (*excusantlo*) es enemich de cumpliments, de fórmulas; y li ha semblat que podia tractarlo ab certa confiança. (*Don Anton torna y desde la porta diu:*)

DON ANTON

Tothom reclama 'l novi... Ja vé (*als de dintre.*) (*Felix s'aixeca y de molt mala gana segueix á don Anton.*)

ESCENA XV

RITA, ANTONIETA

VIUDA

Podrias dirme... per quin motiu... després de tant temps sense véurens... se li ha ocorregut á ton pare lo convidarnos avuy... á festa tant senyalada.

RITA

Precisament per lo senyalat de la festa...

VIUDA

No us falten... coneixensas, clients de la casa pera omplir los vostres salons...

RITA

No's tractaba d'omplirlos... se tractaba solament de fer saber á las personas més amigas lo meu prometatge.

VIUDA

Y entre las més amigas figurém nosaltres?... orfanas sense fortuna.

RITA

Tothom sab lo amigas qu'érau de casa...

VIUDA

Ja no ho som?

RITA

Tu dirás! lo fet es que per evitarnos preguntas y comentarís...

VIUDA

Has cregut preferible...

RITA

...Si... he cregut...

VIUDA

Sense donar explicacions... presentar bruscament lo teu novi, com dihent... «es negoci fet» «inútil protestar.»

RITA

... En efecte... soch enemiga d'observacions... majorment si m'han de ser fetas per qui no te dret de fér-melas...

VIUDA

...Dret!... dret!... ves á saber? ¿quand xafas groserament *sers* imperceptibles (*ab lo peu indica l'intencio de la frase*) si n'hi ha un ó mill que tenen dret de protestar, de queixarse?

RITA

Encara que'n tinguin... no se'ls escolta y'passa.

VIUDA

No se 'ls escolta y passa, quand los *sers* xafats revolcantse silenciosament (*sempre mirant á terra com si parlés de formigas*) agonisan y en silenci's moren; pero si'l *ser* xafat té prou vigor pera aixecarse (*ho fà*) y diu cara á cara á qui l'atormenta: «t tornaré'ls cops qu'ara'm donas,» «l'infamia qu'has comesa no't será perdonada...» llavors potser lo causant de la desolació y la pena, potser per interes, per pór... (*s'ha anat deixant caurer á la butaca.*)

RITA

Per por ¿jo?... ¿de tu?

VIUDA

Per por de lo que puga advenir, potser la persona que «no s'atura y passa» potser s'aturi... (*torna á mirar sota 'l seu peu.*) y ab veu baixeta, ab ansia gran... preguntii...

RITA *baix y ansiosa.*

De que't queixas?... per quin motiu m'haig d'amagar de tu pera acceptar la má d'un home á qui he promés amor...

VIUDA *irónica.*

Com al pobret pintor que vas coneixe á Suissa?

RITA

'L papá va dirli sensillament que no'm volia casar ab un artista.

VIUDA

O li has promés amor com n'habias promés al honrat jove Gaditá, oficial de la nostra marina de guerra... que per tu deixá la carrera... renyí ab sa familia; y á qui ton senyor pare respongué també... quand ja lo seu festetj te cansaba...

RITA

Que no volia casarme lluny de Barcelona.

VIUDA

O li has promés amor com al infelis Miralles que per tu's va separar de la seua dona... ó li deus haber dit que l'estimabas com debias haberho dit á Pere de... (*veu baixa.*)

RITA

Calla! calla!

VIUDA

A qui sens dupte debias haver promés amor de qualitat sublime, quand ell débil, lleuger, al véures per tu desdenyat...

RITA

'Ns seguia per tot: l'istiu á Vichy... després á Italia, fins...

VIUDA

Fins que's va suïcidar!

RITA

May he sabut perquè... van dir si era...: (*senyal de ximple.*)

VIUDA *ja la mateixa senyal*

Eixa es la téva oració fúnebre á sa memoria (*cambi de tó.*)

Donchs jo! veurás, no ho soch (*senyal de ximple*) y ab bon seny te dich terminantment: (*sech*) que no vull qu'et casis ab Vallprat.

RITA

No vull que't casis? y qu'ets tu per vedarmho?

VIUDA

Una amiga seua de molts anys, una persona que la aprecia y que per amistat no voldria li succehís lo qu'al pintor italiá, al jove marino, al... (*senyal de ximple*) de qui vas causar la mort.

RITA

'Ls homens de qui parlas no han sigut més que.. relacions lleugerass, personas qu' una coneix... de pas... Me crech tan honrada com la que més pera ser fidel al home de qui portaré'l nom...

VIUDA

Lo nom de Vallprat? (*fort*) no, no deus portarlo (*sech*) Nol y nol (*imperiós*) Rita no protestis! Ja saps... que... (*molt allargat*) jo... sé... que... no... ets... digna de portarlo... Tu Marquesa de Vallprat? Tu portarias igual nom que'l portat per la mare de'n Felix? la delicadessa la rectitud, la santetat feta donal... Tu no l'has coneguda á la Marquesa de Vallprat! jo he jugat damunt dels seus genolls. La seua ánima... santa, m'inspira pera

impedir que'l seu fill cometi la baixesa de donarte'l nom seu.

RITA *brometa*

Perque no soch noble? perque'l papá fa negocis?... Podria ser esposa d'un princep regnant si'l princep me volgués...

VIUDA

Podrias serho... (*molt llarch y baix de tó*) si fossis una noya de bé.

RITA

Antonieta! no'm forsis á dir al papa (*l busca ab la vista*) que vols anarten... que't fassi acompanyar.

VIUDA *irónica.*

De mi... y dit, aixis, á cau d'aurella pots sentir cosas graves sense alarmarte...

RITA

Donchs se m'ha acabat la paciencia d'escoltarlas... y de mi, á cau d'aurella, escolta lo qu'es irrevocable: estimo á Vallprat, ell m'adora y'l dotse del mes vinent... un dijous... seré la seua dona, seré Marquesa.

ESCENA XVI

Antoriers, DON ANTON

DON ANTON

Rita! jo crech que comensan á tenir gana, cridar, reclaman! (*Rita s'aixeca dupta un moment, la viuda ho nota y s'alsa seguintla.*)

RITA

Vaig á posar pau... y torno. (*á la Viuda.—Surt caminant mal segura, atordida.—Antonieta cau abatuda en lo siti qu'ocupaba.*)

ESCENA XVII

(Rovireta entra recelós y's treu un paper de la butxaca.)

ROVIRETA (*rihent*)

Avuy me coronó de gloria... ha rigut d'un gust!... no més me falta demanarli l si y un cop obtingut!... Aqueix paperet m'ajudará. Tothom prega á Gabriela que no siga avara del seu talent... ay la Viudeta!... volen que canti.. y... (*trova un rotllo*) ha portat música! Després de sopar, quant vingui per cantar lo llegirá... (*amaga'l paper entre'ls de música.—Llegintlo avans.*)

«Pura encendida rosa»
«émula de la llama.»

No sé si son versos meus ó d'algun altre; pero en questions d'amor la fé es lo que cura. (*Se sent lo xoch de gots y destapar del champagne.*) (*Veus de...*)

Rovireta!.. ahont es?

ROVIRETA

Ja vinch! ja vinch! No's poden passar de mi. (*Pausa llarga, soroll al menjado, á la escena ningú mes que...*)

ESCENA XVIII

Antonieta, plorant; poch després Felix

VIUDA

Impossible! impossible resistir més temps á tanta falsedat, tanta perfidia...

FELIX, *rapit*

He observat, potser ho han observat altres personas, lo nerviosa que la posaban certas riallas sens motiu, las discussions futills...

VIUDA

Ditxós qui riu per poca cosa... Lo riure prova can-
dor, frescura de sentiments... y jo... nosaltres, ja no som
ni innocents, ni possessors de sentiments candorosos.

FELIX

Antonieta!

VIUDA

Volem passar per personas... *honradas (baix)* y tenim
d'observarnos sempre, no fiant rés al batsar de la con-
versa, no dihent més que paraulas estudiadas...

(Pausa.)

*(Va per anarsen, ell li talla 'l cami. La Viuda recula
cap al puesto qu' ocupaba.)*

Creya poder presenciar las tendres escenas á que hem
sigut convidadas... pero ho confesso: no puch resistir,
me creya més forta de lo que soch, me creya poder do-
minarme y per poch ara mateix acavo per donar á en-
tendre lo que conegut, causaria... no diré la meua mort...
pero si la meua vergonya eterna.

FELIX

Sempre exaltada! sempre comprenent las cosas... ab
lo cap... y no sabent executarlas per mor dels nervis...
Quant Rita y 'l seu pare 'm van dir qu' habian decidit
convidarlas á la festa d' avuy, pera espargir cert nuvolet...
qu' observaban en las seuas relacions y poder ab major
motiu convidarlas á la boda que tindrà lloch...

VIUDA

Quand? *(irónica.)*FELIX, *duptant.*

Lo mes vinent.

VIUDA

Un dijous, veritat? lo dia 12?

FELIX, *cambi de tó.*

Es cosa decidida... vaig respondre que feyan bé...
A casa de vostés he conegut á la que será aviat ma mu-
ller... y no trovaba rahó válida pera disuadirlos del seu
intent... Temia, no obstant. . per qué no dirho?... te-
mia...

VIUDA

Qué rebutjessim l' invit?

FELIX

Temia... qué sé jo?... que no acceptarian... insinuant... lo per qué...

VIUDA, *baix.*

Tant vil me creus? (*Plora.*)

FELIX, *mirant inquiet á las portas.*

Totas las portas están obertas... entran y surten continuament convidats... trovo de bastant mal gust fer tragedias...

VIUDA

Y jo trovo infame lo fer madrigals... lo obliga me á mi... (*s'aixeca y molt d'aprop, baixet*) que soch teua... en cós y ánima... á presenciá un interminable duo de amor... perque... (*baixet*) tú l'estimas á Rita, veritat? tú (*baixet*) no vols d'ella 'ls diners que son pare li doni, 'ls bens quantiosos que per sei única filla, á sa mort herederá (*cambi*) tú, no obstant, encara que fals com ara t' veig, has sigut franch y sensill... has tingut moments d'abandono en que junts hem rigut de las manietas de don Anton... de si'ls diaris que parlan de las seuas recepcions l'enfadan... y de las notetas, que fa donar als diaristas, de las seuas burlas de sants, de miracles; y de las misas de tres que fa dir, dels ternos que regala... junts habiam rigut quand la primera vegada que Rita y 'l seu pare t' van veure á casa, al presentarse vaig dir ab afectada sarietat: «Don Anton, vosté tant igualitari, m' haurá de perdonar que li presenti á un marquès.» Y ell lo bon senyor obrí 'ls ulls y 't contemplá ab admiració. Tu vas riure d'ell, casi d'ella... y després tú t'has fet acceptar per sa filla... alagat... (*Gran abatiment.*)

FELIX

Estranya aberració! Compendre tant bé lo que'ls altres pensan y no compendre lo qu'un home qu'es tú mateix que sols á tú estima...

VIUDA

Sí, Felix! Sí? sols á mi estimas? (*contenta.*)

FELIX

Calla! Calla! (*li tapa la boca.*) No compendre lo que per mí passa... Saps... deus sospitarho, qu'estich arruinat... que visch forsant ló crédito, que tinch hipotecats...

fins los mobles de ma casa. Fa deu anys que no pago ré-dits de diners rebuts. Venudas las meuas fincas, la casa payral, que sols té valor per un antiquari lo seu producte no cubrirá 'l deute... He volgut fer política desinteressada, de senyor rich y en lloch de ferme donar honors, empleos, m'he afanyat pera obtenirne pe'ls altres. He pogut fins ara conservar la meua hermosa independència; y quand voto, quand parlo lo que dich es escoltat. Dona valor á mas paraulas la convicció en que están los que m'escoltan de que no parlo ni voto pera obtenir guany immediat (*cambi*) que podrian dar-me dotze, quinze mil pessetas anyals? en guants, en cigarros las gasto. Quand jo'm deixi tentar será per cosas que s'ho valguin.. (*cambi*) mes per continuar la meua manera de viure, necesito posició material, tranquilitat d'esprit, no pensar en deutes vergonyosos quand parlo «de necessarias economias, de puresa administrativa, de moralidad privada». L' home que'm será sogre... s'ha ficat al cap, com altres fills del poble, tenint diners, obtenir lo qu' ell ne diu (*broma*) honra!... Li he conseguit ja una gran creu, vol ser senador vitalici... puch ajudar-lo. Aspira... no ho diu clarament; pero es son desitj mes ardent, aspira á un titol... vol ser Conde... Condé de Torrens y com té en la sang lo fer negocis s'imagina ferne dos de una vegada.. colocar á sa filla y ferse de mí un aliat (*irónich.*) Casar á sa filla que tantas vegadas ha estat per casarse, ser sogre d'un marqués, qu'es diputat ab districte propi... per aixó lo que no he volgut fer may, faig ara... trovo qui doni valor material á una posició que sembla brillant y es desesperada... Per dirho d'una vegada á ell mateix dech molts mil duros.

VIUDA, *pausa.*

Y per quedar en paus, te compra per sa filla com li ha comprat diamants, mobles y cavalls... en una paraula (*pausa*) 't vens? (*pausa*)

FELIX

Me deixo comprar!... Me desespera ser passejat per cotxe d'altri... com cosa rara... ne vull tornar á tenir de propis... (*pausa.*)

(*Cambi de tó.*) Y per qui creus qu'ho faig? per qui creus que desitjo d'una vegada sortir de la posició desesperada en que'm trovo?

VIUDA

Calla! Calla! no'm fassis l'afront de dirme qu'es per

mi Horror me fas, no ho diguis... veig qu'ho vols dir (*li tapa la boca fort*) ho veig! ho veig! calla! fuig! no'm parlis.

FELIX

Escóltam: d'aqueixa gent ne treuré lo que aqueixa gent poden donar... volen lo meu nom, res més... y en cambi'm donan...

VIUDA

No vull escoltarte més (*plora.*)

(*pausa.*)

Lo cor nafrat jo plorava amagant las meas llágrimas, no volent que ningú sospités lo abandonada que'm deixabas y pera escusarte, puix encara 't tenia amor... te n'he tingut fins avuy... fins ara mateix... lo teu alé l'ha fet tugir com brins de volva que'l vent escampa... pera escusarte jo'm deya: era fatal! habia de succehir! Lo nostre amor no reposaba sobre res de sólit... no poseheixo hermosura, ni seduccions socials... s'ha presentat un'altra dona mes jove, mes hermosa... rica, la qual res dificulta, y l'ingrat á qui may habia demanat la prova única d'amor... que tant sovint m'oferias... lleugerament, no insistint; ferme la teua dona; l'ingrat oblida á qui s'habia fet esclava del seu voler, seduhit per gracias que no son las meas, encantat d'ulls que no'l mirarán may ab l'amor que'ls meus l'han mirat. (*Plora abundantment.*)

FELIX

Si 't dich que sols á tu estimo... com pots suposar que l'insignificant filla de D. Anton.

VIUDA

No estimas á Rit? no? m'ho juras (*deixondintse.*)

FELIX, *nega ab lo cap.*

VIUDA

Y la prens per dona? (*cambi de tó.*)

Creyent que l'estimabas potser t'hauria odiat... ja ho saps: odi, amor, son los dos costats d'una mateixa medalla... pero si no l'estimas... no? (*irá concentrada.*)

FELIX, *senyal de no.*

VIUDA

Si no l'estimas, si lo que jo per despedit te deya, si

verament t'has venut... en lloch d'odi... despreci m'inspiras (*rapidissim*) que't demostraré desseguida (*crida*) Rita.

FELIX

Calla! (*La pren y li tapa la boca energicament.*)

VIUDA

Don Anton, Rita! (*Entra D. Anton darrera, Rovireta y Gabriela—Llarga pausa y miradas mútuas... Entra Pau despres convidats.*)

ESCENA XIX

PAU

Que té? ¿que li passa? (*mira interrogant á Felix que la té encara pe'l brás y li imposa silenci ab lo gest.—Rita entrant.*)

RITA

Qui crida? 't trovas mal? (*á la viuda.*)
(*Pausa.*)

VIUDA

No rés... he tin... gut... por... un soroll. (*mirant al piano.*)

RITA

Una corda del piano... (*mirant hont mira la Viuda*)
uná corda que's deu haber romput...

VIUDA

Aném? (*á sas germanas*) 'Ns acompanya? (*á Pau.*)

PAU

Ab molt gust, sempre á las seuas ordres.

ROVIRETA

Se'n volen anar? (*malhumorada*) ara qu'estabam entesos.

GABRIELA

Tant aviat? (*s'ayansa vers Rovireta.*)

ROVIRETA

Anabam á ballar... tú (*al pianista*) depresa: un vals! (*L pianista toca'l «Schöne blau Danau» Rovireta pren á Gabriela. altres joves á las demás senyoretas v's posan tots á voltejar ab relativa confusió per entre'ls primers personatges.*)

RITA

'M té compromesa (*á Pau, ojerintli'l bras y començant á ballar.*)

VIUDA, (*prenent á Rita dels braços de Pau.*)

Dispensil (*al ballador.*)

(*La porta prop de Felix que s'escabullia entre'ls grups y un á cada costat baixan al proscenic tots tres.*)

VIUDA

No vull donar escándol... Per compassió, que no't mereixes gayre (*á Rita*) potsé per despit, te faig saber que'l senyor...

RITA

Lo teu amich?

VIUDA, *marcat.*

Ha sigut més que'l meu amich!

FELIX

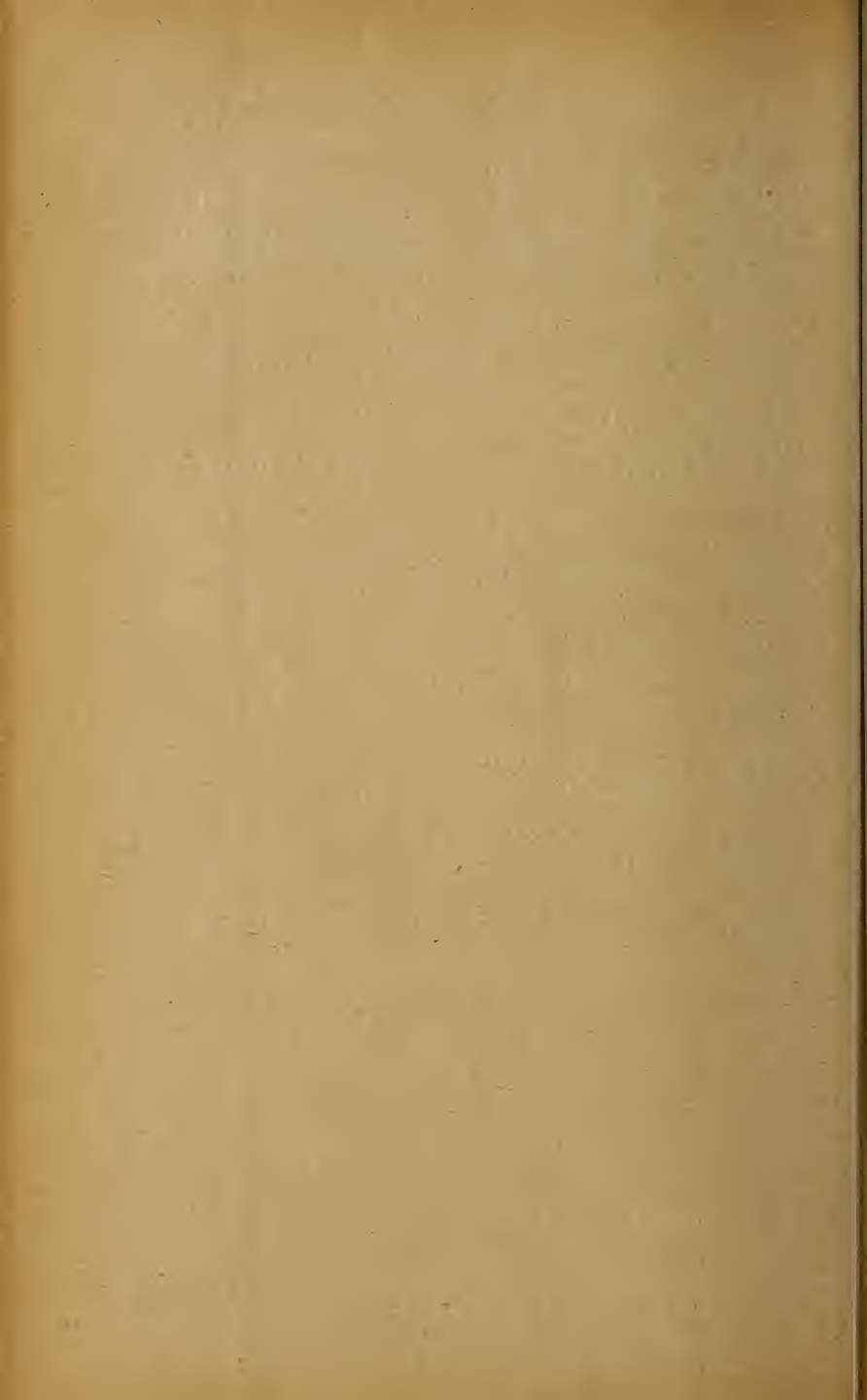
Antonia! (*reptantla*) Rita! (*suplicant.*)

VIUDA

M'estima á mi y no'm pren per muller porque soch pobre... 'S casa ab tú... porque ets rica... Deduheix! medita! Casevos! fareu hermosa parella (*juig arrastrant casi á Pau.*)

Noyas! (*á sas germanas que la segueixen.*) (*Estupefacció general.*)

TELÓ

ACTE TERCER

L'escenari com al primer acte.

Cap al tart... Durant los primers versos la criada encendrà 'l gas del reïbidor y portará lámparas hont sia necessari.

VESTITS:

Las tres germanas casi sense dol. Trajes senzills, de bon gust.

Felix y Pau de levita negra botonada, pantalon fosch, guants de pell de gos ab brodats negres. Barret alt, pardesús, bastó; calsat enllustrat (no de xarol).

Rovireta y don Feliciano, com al primer acte.

Lo Nen, de marinera, boina, calsó curt y una pelegrina de panyo fosch.

ESCENA PRIMERA

GABRIELA, PEPA poch després DON FELICIANO

Gabriela cus á la máquina. Pepa entra ab don Feliciano

DON FELICIANO

Deu la quart (á Pepa y Gabriela.) ...com van? com ho passan? (á Gabriela) y la Viudeta? que s'ha fet?

GABRIELA

Deu lo quart D. Feliciano sentis, sentis... á propet meu... no va venir? Ja ho sab hem de parlar... (*baix*) En Rovireta... (*se pert la conversa*).

PEPA

La pobre está molt trastornada, hem tingut noticias del collegi. Sembla que'l nen no's porta d'alló mellor,

éns escriu lo pare superior dihent qu'avuy mateix, tenint que venir un *hermano* á Barcelona per altres quefers, l'acompanyará. No'l tornarán á rebre al collegi si nosaltres no'l corretgim. Ja ho veul pretextos!

DON FELICIANO

Tant entenimentós qu'era... quin greu me sap!

PEPA

Prou! Antonieta li ensenyará la carta, es molt atenta, molt; pero's veu que no'l volen... diu que no estudia, que es bon noy... pero...

GABRIELA

Que no vol treballar, que respon ab desdeny... contesta que no necessita rompres lo cap.

DON FELICIANO

Es una mica culpa de vostés principalment (*á Pepa*). Li ha fet un flach favor amagantli la verdadera situació de la familia. Ell, educat com un marqueset, quand vé de vacances no's fixa en certs detalls.

PEPA

Pobre criatura! prou temps li queda per passá ratos tristos... Y perqué enterarlo?

DON FELICIANO

Perqué? per evitar precisament lo qu'ara passa... Si sapigués que'l seu papá li deixá... casi res, que son avi mori endeutat...

PEPA

Ningú podia reclamarli res... va donar tot lo que tenia! l pobre papá.

DON FELICIANO

Naturalment... y qui doná'l que té .. pero no obstant... miri... fins un detallet de poca importancia, per vostes; pero qu'a mí'm feu mal efecte... sincerament!... Aqueix istíu passat quand va venir de Manresa... 'l noy se va extranyar de véurelas en aquest ters pis.

PEPA

Segon! D. Feliciano.

GABRIELA

Damunt d'un principal que té sota un entresuelo
(*rihent*).

DON FELICIANO

Subterfugis de propietaris per alagar als inquilinos vanitosos... Lo natural era dirli: hem pres un pis mes alt per pagar menos; pero no senyor! vosté li va explicar no sé quinas historias... del sol, y de si aqui s'hi veyá més qu'abaix... dels bons ayres... lo cop de vista... Fins convindria en lloch de pagar per ell més de 200 duros l'any...

PEPA

'Ls paga'l seu tio es lo menos que pot fer...

DON FELICIANO

Donchs jo diria al seu tio... estich disposat á dirli ¿ho volen?... es home de bon sentit y m'aprovará... jo li diria: «donans los 200 duros, tindrem lo nen á casa, lo farem aná á un collegi baratet..

PEPA

Hi ha tanta barrejal... noys de tantas menas!...

DON FELICIANO

Bueno! bueno! Jo pe'l bé de tots ho dich... I i faria estudiar depressa lo més necessari, y desseguit posarlo á dependent de comers...

PEPA, *enfadada*.

O aprenent de sabater... Miri D. Feliciano, lo nostre noy será...

DON FELICIANO

Doctor sense malalts, ó advocat sense plets...

PEPA

Será un home distingit...

DON FELICIANO

Es inutil... acavantse la familia de vostés, qu'he vist tant poderosa, per hont acaban moltas.

ESCENA II

Anteriors. VIUDA

VIUDA

D. Feliciano que conta de bó?

DON FELICIANO

Jo pobret de mi!... vosté ha de dir! sembla que las noticias del nen?... ha tingut un disgust?...

VIUDA

Sempre se'ns tenen, la vida n'es un teixit...

DON FELICIANO

Qui ho hauria dit! un nen tant estudiós... tant...

VIUDA

Tingui, tingui, llegeixi la carta... (li dona.)

(Pausa.)

(Ell llegeix, ella 's prepara pera treballar, pren la lámpara.)

DON FELICIANO

La cosa no es molt grave, no diuen *en absolut* que no'l vulguin mes.. pero jo que conech al seu fill, que sé... millor que vostés, dispensin, de quin peu flaqueja... hi posaria bon ordre facilment.

PEPA, á la Viuda

Voldria que'l posesim á aprenent de no sé qué... á vendre diaris potser.

DON FELICIANO

No exageri. Jo dich y sostinch que las carreras llargas, costosas, sols dehuen seguir las fills de burgesos acomodats... que cumplirán, sent mitjanias honradas. Al home que vol treballar de veras, cap falta li fan los titols académichs. Per guanyarse la vida sols calen uns quants coneixements elementals y molta constancia... Després, l'especialitat que cad'home vá explotant li serveix d'estudi... No'n vulguin fer un sati del noy, un d'aqueixos

generalisadors que no tenen pel de barba, y ja son *ponents* de comissions, presidents de Juntas; parlan de lle-gisladors, de moralistas quals noms han llegit en un ca-tálech... Preferiria que'l nen de vostés... y no duptan que l'estimo? que'l nen sapigués perfectament... amidá cintas, fer cálculs mercantils, dibuixá per l'industria, que no tenirlo encara deu anys... vagós ó poch menos per col-legis, per universitats espanyolas; d'hont surtirá tan apte á guanyarse la vida!... com jo... á maná un barco.

VIUDA

No creguis, Pepa... devegadas penso com D. Felicia-no... Veig lo porvenir negre... á nosaltres vellas, pobres, sense mes esperansa que l'éxit poblema'tich del nen... que no tindrà qui l'ajudi á produhirse, aduch sent apro-fitat...

PEPA

Donchs jo veig cosas d'altre manera... A nosaltres respectadas aduladas, per ser mare, tias de *D. Luis de Arbós* que pel cap mes baix...

DON FELICIANO

Será ministre als 25 anys!

PEPA

No tant!

DON FELICIANO

Deu ho fassi. (*Pausa.*) *Costura, máquina.*

GABRIELA

No las desanimi tant, D. Feliciano... Prou ho están densá de la ditxosa festa d'ahir.

DON FELICIANO

Ah! contin, contin! á propósit... que's va passar?... Se debian divertir!

VIUDA

No's passá res... ab tants mesos de dol, ja habiam per-dut la costum de vetlladas llargas... y 'ns sentim can-sadas.

DON FELICIANO

No totas... Gabriela está aixirida y contenta que dona gust.

(*Pausa.*)

Vosté, senyora *cajera*... tingui... Lo ditxós piset está llogat, y cobrat!

PEPA

Quina sort ¡Si no fos vosté, D. Feliciano... (*S' assentan á la tauleta y passen compies. Gabriela's posa'l sombrero y 'ls guants, pren un paquet.*)

DON FELICIANO

Que surt? (*á Gabriela.*)

GABRIELA

Vol acompanyarme? Vaig «Al buen gusto» á tornar feyna... (*baixel*) parlarém!

DON FÈLICIANO

De bona gana, quand surto ab una de vostés camino tot esvanit... me sembla que la gent deu dir: aquet senyor es papá d'unas senyoretas molt!...

GABRIELA

Calli, calli adulador (*no li deixa terminar la frase—li ajuda à posarse l'abrich—surten del pis.*)

PEPA

(*Per ella.*) Vaig á veure'l nostro mosso de l'escuadra.. ahir no va fer cap llit, may gira'ls matelassos (*va á l'interior*) Ignacia (*crident á la criada.*)

ESCENA III

VIUDA, sola

VIUDA, *llegint una carta*

Gosa escriurem! invoca l'amistat... (*plora*) quand hi ha hagut amor invocar amistat es oferir moneda falsa. He pogut estimarlo; pero ferne nn amich!... «Irà hoy á tú casa nuestro amigo Pablo á cuyo celo confío disipar...» m'envia un emisari pera fer valer disculpas... que sap un amich... ni cent! de lo que passa en lo cor d'una dona desdenyada, escarnida...

ESCENA IV

IUDA, PEPA, que torna ab algun objecte qu'endressará, després s'assenta prop de la Viuda

VIUDA

Quant trista es la vida! quant innecessaria! (*dona la carta á Pepa que la llegeix ab veu baixa.*) He viscut alguns anys los sols qu'ara'm semblan felissos, sense adornarmen... he sigut casada..

PEPA

Per complàure al papá.

VIUDA

Deu s'emportá'l meu home...

PEPA

Sense deixar-lo arribar á l'edat en que ell mateix hauria vist quant habia malgastat: temps é hisenda...
(*Pausa.*)

VIUDA

Per sort lo seu germá'ns ha ajudat, 'ns ajuda.

PEPA

A tu't sembla que fa prou? es un avaro, ja veurás, ara quand portin lo nen!... Es capás de dirnos que pagaba porque'l nen s'estigués al colégi y que si no li tenim tot aixó s'estalvia... (*Pausa, li torna la carta.*)

VIUDA

Un cop viuda, órfana...

PEPA

La fatalitat t'ha fet cáure en brassos d'un home de qui la costum de véurel, de tractarlo, t'habian amagat la lleugeresa de caracter.

VIUDA

Que vols que t'hi digui? Prenia en ell per delicadesa, per geni, lo que no es més que costum del mon, reflexo

d'idees... prou ho veig ara! Del dia en que deixá de venir aquí, atret per las majors ventatjas que'l seu festetj ab aquella falsa, dolenta amiga li procuraba, fins al d'ahir en que cínicament me digué que la volia per muller... sense estimarla...

PEPA

S'han passat mesos!...

VIUDA

Lluny de mi l'enganyador, he meditat...

PEPA

Y ara't fas cárrech de que no es delicat, ni superior; es un eco... sab lo que li han dit, recorda lo qu'ha vist y se n'aprofita ab trassa.

(Pausa)

VIUDA

Quand trista es la vida... Si no fos pel meu fill... morir voldria!... (Plora.)

PEPA

Per deu!... (L'aconsola.) (Timbre.) Maria-Antonia, serénat!

ESCENA V

PAU, VIUDA, PEPA QUE VA Y VE

PAU

No sé si la meua visita será importuna... ha descansat, Antonieta? (Se donan las mans.) L'hora es potser poch apropósit...

VIUDA

Gracias, es molt amable... totas las horas son bonas per veure amichs.

PEPA

Qué ve á despedirse? ó á fernos saber que'l tindrem per Barcelona? perque vosté es com lo bon temps; vé s'en vá?

PAU

Soch una mena de *judío errante*, menos lo judaisme y lo anar errant... soch un senyor que ja no es prou jove pera trovar encant á certas cosas, ni prou vell pera malparlarne... Tinch encara suficient sensibilitat pera entendirme quand veig una tristesa... (*marcat*) ardiament pera intervenir, si puch, y mitigarla; m'encantan encara la bellesa femenina, las qualitats morals, las accions heróicas; pero ab pena noto que de dia en dia me faig més prosaich... pago lo que dech, cobro lo que'm dehuem, no faig mal á ningú, no m'agrada que me'n fassin... y per evitarho, quand he viscut alguns mesos... aquí... allí... dono estropada als lligams que comensaban á retenirme... 'ls rompo... y mudo d'ayres...

PEPA

Ditxós vosté... Jo'n mudaria de bona gana.

PAU

Y la germaneta? que simpática, que dona s ha fet! No'ns habiam vist?...

PEPA

De l'exposició... recorda?...

PAU

En efecte 'ns vam enrahonar deu minuts... una tarde...

PEPA

Ha sortit ab D. Feliciano...

PAU

Encara es per aqueixos mons? deu ser molt vellet? Lo qu'es á D. Feliciano no l'he tornat á veure més, del istiu aquell en que vostés van venir ab ell... Recorda quins dias més agradables vam passar corrent pels boscos de Fontfreda?... l'excursió á Poblet á Santas Creus?

VIUDA

Se conserva perfectament... y cada dia més atent, més afectuós per nosaltres... es lo nostre amich més...

PAU

L'amich que més visitas los fá probablement, no digui: «l'amich més fidel»... m'ofendrian, á fidel ningú

'm guanya... posim á prova... (*á la viuda.*) Molt de veras poden contarme entre 'ls amichs de debó, y... veurán no goso dirho, perque sempre es dificil fer certs oferiments... *d'home á dona...* pero no obstant, vull qu'ho sápigam: he sigut amich del seu pare... ell me vá donar certas nocions de pintura, per cert ben mal aprofitadas, á casa de vostés he sigut tractat molts anys ab afecte... no tinch per vostés... Fins (*broma*) no n hi guardo rencor, Antonieta; certas cartetas meas, d'alló més tendres, me valgueren un copet de vano als dits. . y ab gust... ab ardiment... (*mitj rihent*) *ab l'ardiment* qu'encara 'm queda, voldria serlos útil... Si'm necessitan... material ó moralment...

PEPA

Gracias!... (*Se donan las mans tots tres.*)

VIUDA

No dupto de la seua bona voluntat...

PEPA

Y ja qu'hem renovat amistats, me permetrá?... (*anant-se*) perque... no es com avans!... anem curtas de servey! Si no vigilol... (*se retira.*)

ESCENA VI

VIUDA, PAU.

PAU, *rápil.*

En Felix volia venir... ja fora aquí... jo li he prohibit.

VIUDA, *mostrant la carta qu'arruga y romp.*

Sabia que vosté vindria... y ha vingnt, perque jo no he pogut impedirho.

PAU

Tant poch desitja las meas visitas?...

VIUDA

No doni un sentit que no tenen á mas paraulas...

PAU

Te rahó, dispensi... comprench perfectament qu'hauria volgut evitar-me parlarli d'ell... me dispensa, veritat?... m he permés aqueixa falsa interpretació... pera dir una cosa ó altre; perque la veritat es que no sé com dir-li, que... (*ràpit*) Felix y jo varem sortir pochs moments després que vostés de casa'n Torrents, que hi hagué una petita escena cómico-trágica... entre D. Anton, sa filla, 'n Felix... fins intervingué en la discussió aquell senyor tant graciós qu'havia cantat de tenor y... en pocas paraulas... que tot s'ha romput ..

VIUDA, *respira ab alegria continguda.*

Que diu? espliqui... «tot s'ha romput?...»

PAU

Lo que sent... s'han romput los tractes... Rita y Felix, Felix y Rita ja no's casan.

(*Pausa.*)

(*Ella está sense saber lo que li passa.*)

VIUDA

Qui? qui digué á l'altra? (*veu qu'ell dubta*) díguimho francament... qui rompé?... fou ell?...

(*Pausa.*)

PAU

Tots dos... D. Anton... que se jó?...

VIUDA

Qui digué primer: «retiro ma paraula»... diguimho!... (*impacientantse*) ja veu: ofertas d'hòmens! ara mateix m'asseguraba qu'era tant amich nostro, volia que li demanessim favors... n'hi demano un y no me'l fá...

PAU

Perque es ferli favor entrar avans en certs detalls... Vosté dona gran importancia al fet casual de dir primer l'un, ó primer l'altre...

VIUDA

No continuhi... Sé lo que volía... Ella, ella li feu l'afront de dirli que no'l volia... s'ho té ben merescut... es la primera satisfaccio que'm causa... Se l'han tret del davant, li han dit que'l rebutjaban, han tet bé (*pica de mans*) rebutjat per la Torrents! s'ho mereix, s'ho me-

reix... y escolti: vosté encara es amich seu, perque no'l coneix, perque ignora... (*sentada*)

PAU

Menos de lo que vosté suposa.

VIUDA

Qué? (*dreta d'un salt*) qu' ha sigut lo meu amant? li ha dit ell? (*fieresa*)

PAU

Som massa cavallers ell y jo pera entrar may! may! ho enten? en indiscrecions que sols cometen los homens vils.

VIUDA, *veu concentrada*

Si ell ho es, li asseguro, li juro... es tot lo dolent que 's vulgui, no es digne de tenir per amich un home honrat com veste... ja veurá, ja veurá!... jo m'aufego!.. Li esplicaré... Felix era amich nostre... d'infancia... al tornar ell de colegi y trovarme feta uua senyoreta, me distingí d'entre las amigas de la meua edat... perque no dirho? tots hem tingut amors de quinz'anys... encants, éxtasis que rarament arriuan á concentrarse en amor sólit... La seua mare enviudá y'l volgué prop d'ellá á Vallprat... se van pasar uns quants anys sense saber uns dels altres més que per cartas de negoci que'l papá'ls escribia, que d'allá baix rebiam... ab posdatas més ó menos amistosas... Quand Felix quedá amo de la seua fortuna, vosté sap, per haber sigut company seu que desvocat com cavall jove corregué per Europa, per América... que sé jol... y al tornarnos á veure, jo era casada.

(*Pausa.*)

Ell, bromejant, alguna vegada ab posat serio'm digué que jo no hauria degut casarme... Vaig pendre las seuas paraulas com debia' interpretantlas com una declaració... no d'amor, d'aquella mena de simpatia afectuosa que sentim per las personas, fins pe'ls llochs que'ns han sigut familiars en los primers anys de la vida. Poch després de ser viuda, torná á casa, insistint, no ja bromejant, y 'm digué moltas vegadas... que may havia estimat seriament mes qu'á mi.

PAU

Y vosté... consecuencia d'aquella «simpatia afectuosa...» lo va aná creyent, jutjant los sentiments d'ell pe'ls

que vosté sentia... Lo cregué tant y tant que sense adonarsen un y altre... fins habian cambiat frases d'afecte... potser...

(Pausa.)

VIUDA

Veü com li deya que's un mal cavaller! Ell li ha dit lo que poch ara (*plora*) exaltada, m'ha eixit dels llavis... com una suposició, y que no es veritat... may he donat al seu amich provas... (*plora.*)

(Pausa.)

PAU

No plori... calmis... Quand m'ha dit... lo qu'ara nega, no ho habia cregut... Ara que vosté nega... ara ho sé... (*ella fa signe que no.*) Li juro per lo més sagrat que Felix rés m'habia dit.

VIUDA

Y'm desprecia?...

PAU

Y soch son millor amich, sento creixe en mi l'afecte que sempre li he tingut... (*cambi de tó*) No vull causarli la pena de ferli negar lo qu'als meus ulls es disculpable... en vosté... Es una felonia en l'home que fa poch me parlaba ab sinceritat fingida, que dintre poch será aquí abusant de la meua bona fé, com ha abusat... (*per ell*) d'una infelis tot cor, tot sentiment que honradament esperaba resignada y sumisa solució honrosa.

VIUDA

No, no s'imagini... (*plora.*)

PAU

Se lo que vosté *no m'ha dit*, ni ell, ho repeteixo; pero comprench lo perquè vostè no vol veurel... No'l veurá! (*pren sombrero y abrich*) Prop d'aquí'l tiovaré, m'espera... y li juro que no tornaré á importunarla ab falsos juraments.

VIUDA, *alarmada*

No tornaré á veurel més? may mes?... (*pausa.*) No?

PAU

No'l veurá de molt temps... (*saluda surt ràpid.*)

ESCENA VII

PEPA, VIUDA

PEPA, *veient sortir á Pau*

Vaja una manera de despedirse! ahont corra? (*á la Viuda.*)

VIUDA

No sé!... m'ha dit qu'*Ell* volia venia per disculparse... li he respost que no volia véurel y ha sortit dihent qu' anaba á prevenirlo... no sé ahont... debian haberse citat prop d'aquí...

(*Pausa, pren la feyna.*)

Quanta feyna endarrerida... Y á D. Feliciano... pobre senyor! qué li responém? Deurias dirli qu'acceptém, que se'n vingués á viure aquí.

PEPA

No més nos faltaria... *tenir dispesas!*

VIUDA

Don Feliciano no seria un *huésped* qualsevulga... es amich de casa fa molts anys, viudo sense familia, 'ns aprecia á totas., fins tenim la sort de ser simpáticas á la «seua Teresa».

PEPA

La criada que prengué al casarse... ab qui parlan suvint de la difunta, alabant sos mérits, sas virtuts... en part per ella, per la criada no m'avinch á pendrel... una dona que tot ho trovaria mal fet, que'ns manaria...

VIUDA

Per qué 'ns habia de manar? Es una bona persona, neta, estalviadora.

PEPA

No me'n parlis.

VIUDA

No n'habia parlat fins ara, perque devegadas esperaba, me feya ilusions, avuy completament esvanidas; pero ho

dich com ho sento; no trovo ia proposició de D. Feliciano tant indigna de ser atesa... com á tu 't sembla... Gabriela hi ve bé... ja som duas del parer de D. Feliciano, serem dispeseras (*somrient.*)

PEPA

Fins lo nom m'ofen!

VIUDA

Lo nom potser mes que la casa... Per mi, si ell insisteix...

PEPA

No ha de insistir? No'm parla d'altra cosa... «Jo gasto en lloguer de pis, vostés també, fariam economias»

VIUDA

Y te rahó. Ademés estem tant solas! es un senyor respectable?

PEPA

No discuteixo la seua respectabilitat... si'ns fós parent al menos podriam dir...

VIUDA

Que per no abandonar-lo, l'hem arreplegat... Sempre lo que podriam dir, lo que'ls altres dirian (*timbre.*)

ESCENA VIII

CRIADA, PEPA, VIUDA

CRIADA

Hi ha aquell senyor d'ahir.

PEPA

Quin, lo vell?

CRIADA

No senyora, 'l jove...

PEPA

Qu'entri...

ESCENA IX

VIUDA, PEPA, ROVIRETA

ROVIRETA

Vostés me dispensarán... que no hi fora D. Feliciano?

PEPA, *sech.*

No senyor, no viu aquí... carrer de...

ROVIRETA

Sí, sí, ja ho sé hont viu. Ara 'n vinch... No hi era, desitjaba que m'acompanyés... y no trovantlo he pensat que'l trovaria. .

PEPA

De manera que si D. Feliciano no es á casa seua, ha de ser aquí? que's pensa que no te altres feynes que fer-nos visitas?

VIUDA

No li coneix més feina que'l vigilar hont fan obras... enterarse per qué empedran un carrer, per qué desplantan certs arbres, si regan massa, si...

PEPA

Pregunti per ell als qui regan...

VIUDA

Vosté es?

ROVIRETA

Lo nebot de...

PEPA

Sí, sí, ja'm sembla haber ingut ocasió de veurel.

ROVIRETA

Vosté'm fa molt d'honor, senyora. L'ocasió ha sigut meua... y ab molt gust; pero si m'ho permet (*sentantse.*)

VIUDA

Segui, segui.

ROVIRETA

Moltas gracias (*seu*). La veritat es que després de lo qu'ahir va passar...

PEPA

Ah! (*interes*) quand nosaltres vam sortir? Conti, cou-ti, que van dir?

ROVIRETA

Res de particular... Així que vostés van ser fora, Rita va dir que tenia calor, 's ventá fort ab lo vano duas ó tres vegadas, (*ho fa*) lo va l lensar (*ho fa*) jo 'l vaig arregar pera donarli... 'm jiro!... y ja habia desaparegut! . . Com no tornaba del seu cuarto y 'l meu tio, D. Anton... ja ho saben, veritat? D. Anton Torrents es oncle meu...

PEPA

Sí, senyor, sí (*impacienta*).

ROVIRETA

Ell diu que m'ho era en vida de la seua primera muller, la tía Francisqueta, que Deu l'hagi perdonada... germana del marit d'una germana de la mamá... d'un servidor, que Deu l'hagi perdonada... també, á la mamá.

PEPA

Qué's proposa parlar molt temps seguit de difunts?

ROVIRETA

No, senyoreta, no. De vius, de vius y molt vius... de la senyoreta Gabriela... m'ha autorisat á fer la present visita...

VIUDA

Gabriela?

PEPA

Digui, digui... no tornant Rita del seu cuarto...

ROVIRETA

Los convidats van aná desfilant, despedintse dels caps de dol... vull dir de...

PEPA

Ja compreném, continuhi.

ROVIRETA

Al quedar casi sols, lo tío va cridar al meu ex-futur cusí que s'estaba enrahonant molt acaloradament ab un amich seu: aquell senyor que desitjaba sentirme cantar l'aria final de «Lucía» y li digué que volia saber lo que la senyora (*la Viuda*) habia dit á sa filla...

VIUDA

Y ell li respongué?

ROVIRETA

No ho vaig entendre... li parlá molt baixet... *en vista de lo cual*, lo meu tio se'n va entrar cap al cuarto de Rita y va tornar dihent: «inútil insistir.»

PEPA

En vista de lo cual.

ROVIRETA

Ell y'l seu company van demaná 'ls abrichs, van encendre un cigarro; y ni la bona nit van donarme... si bé ho atribuheixo á que no'm van veure... Jo m'habia retirat darrera'l piano füllejant partituras... Lo tio's quedá plantat al mitj del saló; y creyentse sol brandaba 'l cap, se fregaba las mans. Anaba á bufar ell mateix las bujias del piano, quand veyentme assentadet y llegint solfas me digué: encara ets aquí? Esperaba, li vaig respondre... «No esperis res...» «ja s'ha acabat la comedia» «vestén al.lit, qu'es tart, y vol plóure...» una brometa seua perque feya una nit ¡¡¡jestrellada!... Jo tot buscant lo paltó, caragolant las músicas del meu repertori vaig veure á Rita qu'un cop lo saló del tot fosch se vingué á sentar á un recó del menjador y tot plorant deya al seu pare: «Antonieta no ha mentit» «ell es lo...» una parauleta una mica denigrant... sobre tot per un diputat... un marqués... un novi. Pera posar pau, perque, comprenen, desseguida vaig penetrar que hi habia hagut *algo*, anaba á dir á Rita alguna parauleta de consol, quand lo tío girantse 'm crida ab rabia... «ala á jaure, trós de...» no recordo 'l terme... Tío, donchs y la meua demanda, li vaig dir ab veu suplicant «No'm vinguis ab romansos» no tornaré á posar los peus... aquí (*hont viuhén las de Aymat.*) arreglat... y casi espenyentme 'm plantá á la porta del menjador... y jo d'allí... piano, piano... á la del pis... y á caseta... Ve'ls hi aquí perque venia á dirlos hi que jo no tinch la culpa de lo succehit, y que si'm fan l'honor de nõ fixarse en lo meu parentiu ab D. Anton, que per altre part es bastant llunyá... la seua primera muller era germana del marit...

PEPA

Si, senyor, si; que D. Anton no li es res. (*sech y desdenyós.*)

ROVIRETA

No m'es gayre... però com es tant rich! may está malament lo ser nebot d'un millonari, que després detot me porta afecte... Ne tinch una prova recient... avuy, encara no eran las nou, he passat pe'l seu escriptori, y de lo d'ahir com si tal cosa!... m'ha donat (*se treu un paper imprés*) una *pólissa*... un vapor norvech per fletá... veu! á horas d'ara ja he guanyat cinch durets... un per mil de

corretatge... compren?... Comprenen? (*pausa*) de manera que D. Anton no vol venir, mon cunyat no pot deixar á ma germana que precisament está en tráfechs (*rihent*) es cosa que no pot dirse devant d'una senyoreta (*á la Viuda*) sensiblement, que diumenge, si Deu vol, tindré un altre bateig... y com ja no gosan incomodar vehins y coneguts m'han fet padrí. Jo faig padrina á la senyoreta Gabriela... si vostés no hi venen malament.

PEPA

Padrina?

VIUDA

Gabriela padrina ab vosté?

ROVIRETA

Per ara... d'aquí á poch temps, si vostés hi consenten tindrà l'honor... (*rápit*) de ser la meua senyora... Ja está dit! ay quin pés m'he tret de sobre!... que hi venen bé?

VIUDA

Lo que vosté proposa es grave.

ROVIRETA

Lo de ser padrina no gayre... ho volen? veritat?... Vostés vindrán, fássinse cárrech de que'l nen de la meua germana ha de ser cristiá... ó cristiana, si es noya;... y ab tant *plausible motivo*... lo del bateig, vostés coneixerán al meu cunyat, á la germana, á las criatures... y quand l'altre ceremonia s'efectuhi ja's trovarán ab caras conegudas.

VIUDA

Repetesch que la demanda que vosté fa...

ROVIRETA

L'hauria feta D. Anton, sense la fatal coincidencia del malhumorament de Rita.

VIUDA

Ha de ser meditada... No tenim pares; pero tenim parents, amichs que consultarém...

ROVIRETA

De manera que... *salvo error ú omisión*, vull dir si 'ls informes son bons vostés autorizarán á Gabriela á ser diumenge vinent comare meua y més tart... Creguim que... francament es la primera vegada que demano una má... y no sabia 'l pas que s'hi dona... 'ls asseguro que no se'n arrepentirán... Ans d'un any Gabriela y jo comensarém á ser richs... tinch mil duros arreplegats, los

tinch invertits en Cubas. Don Anton me n'ha promès 2,000 de comandita y obrirém un establiment de *lenceria* fina, *ajuares*, *canastillas*.

PEPA, *alarmada*.

Qué diu, una botiga? per qui?

ROVIRETA

Per la meua senyora. Ja ho tenim tractat; ella fent cofietas, entredossos, jo ab los fletaments, las primas d'assegueros.

PEPA

Per mi dono un no com una casa!

VIUDA

Ja li tornarém la resposta. D. Feliciano será 'l nostro mesatger.

ROVIRETA (*saludant, eixint.*)

No'm fassin gruar gaire... (*sibi*) Aviat torno, esperaré la resposta... abaix á la porteria, esperant á D. Feliciano, ab qui ja hem parlat. (*Surt.*)

ESCENA X

VIUDA, PEPA

PEPA

Ja ho has sentit. Ella se'l tragué del devant. Me sembla veure á Rita... en resúmen qué li vas dir?

VIUDA

No crech que'l jove aquest siga una mala persona... D. Feliciano 'l coneix... veurém lo que diu, lo que diu Gabriela.

PEPA

Com si sentís á las de Raventós, las de Gambús, don Ramon, D.ª Carme... figurat si'n farán de suposicions.

ESCENA XI

VIUDA, PEPA, GABRIELA

*Gabriela, trayentse 'ls guants, posantse al treball..., to-
tas treballan... ella canta.*

PEPA

Ditxosa tú qu' estás de bon humor.

GABRIELA

També voldria que ho estessiu... no es culpa meua si á tú 't veig sempre (*la Viuda*) melancólicament alegre., y á tú (*Pepa.*) malhumoradament contenta... l'una no engendra alegría, l'altre la converteix en mal humor... Soch la que menos intervinch en la nostra manera de viure; però no soch prou nena per no dir quant convingui... y avuy convé, que *de la nostra manera de viure* n'estich cansada... y 'n sortiré del modo natural qu'esperaba sortirne... casantme...

VIUDA

Gabriela? (*admirada.*)

PEPA

Casante ab aquell... senzill!

GABRIELA

Ay, germana Pepa... la senzillés ray! Deu li mantingui, per la senzillés m'agrada.

VIUDA

Digas, digas, te vols casar sense consultar..

GABRIELA

Consultant... á vosaltres en primer lloch y vosaltres consultareu á qui us sembli... pero us aviso d' una cosa; jo ja estich enterada de qui es la persona que'm demana... per D. Anton, per D. Feliciano... que'l coneixen que saben de qui es fill, germá, y 'ls informes son bons, ó al menos á mi m'ho semblan. de manera que us estalviareu feyna preguntant á D. Feliciano y á ningú més, pel meu... ara tú riurás (*á Pepa.*) també 'm fá riure á mi. Jo voldria que 's digués Roberto... Fernando... Ricardo... lo meu novi's diu... Serafi...

PEPA (*riu que riu.*)

Lo teu Serafi... lo nom li escaul

VIUDA (*somriu.*)

Serafi

GABRIELA

Ja has rigut prou?... Si res s'hi oposa seré l'esposa de Serafi... y continuarém dihentli Rovireta pera no castrarli pena; porque 'l pobre, si bé no s'en dona vergonya, ho diu lo menos que pot.

Un cop casats...

PEPA

La botigueta...

GABRIELA

Ja ho sabeu?... li habia dit que no'n parlés... Ha fet bé de parlarne. Si, la botigueta... y vosaltres continueu vivint com senyoras... trovareu en mi, menestrala, botiguereta, muller d'un corredor modest y enfeynat, lo que no podeu duptar que hi ha aquí (*l'cor*) verdadera estimació... (*á la Viuda*) has sigut sempre ab mi tan bondadosa, has tingut per mi 'l carinyo d' una germana, l'amor d' una mare... Tú... Pepa... no ets tant demostrativa... pero coneix lo teu cor y sé...

PEPA

Deixat dé cors y d'ánimas (*la pren y la besa*) Voldria que fossis felís; pero...

GABRIELA

La botigueta? no tinguis por: la plantarem en carrer de poca passada. Lo nostro nom.

PEPA

No'l fassis pintar en lloch... que'l nom d'Aymat no's vegi, ni en facturas, ni lletreros... ni...

GABRIELA

No surtirá per rés... farém las cosas per lo serio: «Rovireta y companyia...» la companya es don Anton que li dona dos mil duros pera establirse... Dintre poch tornará D. Feliciano á qui podreu parlar... estem convinguts...

VIUDA, *somrihent*

Si D. Feliciano es del complot?...

GABRIELA

M'ha promés lo seu auxili á cambi dela meua influencia en favor seu... Potser, y té rahó, que'ls 50 ó 60 duros que gasta cada mes us ajudaran á viure. Li heu de dir que'l preneu... sino (*resolla.*) 'l prenh jo... *á dispesa*... ja que d'avuy en sá l'he pres com ténedor de llibres honorari... (*timbre.*)

ESCENA XII

Surt GABRIELA y torna ab DON FELICIANO... y ROVIRETA
molt enera y tímít

VIUDA

Ja coneixem lo complot... amich D. Feliciano, no'l feya tant dissimulador...

DON FELICIANO

Vol dir... ho he amagat bé? Donchs miri, jo temia que se'm coneixés ab las meuas anadas y vingudas qu'al cap de mas vellesas m'ocupaba de casori. (*á Rovireta.*)
Entri, home, entri,... responch d'ell... se qui es.

PEPA

Per mi arregleuse!

ROVIRETA

Puch considerarme com futur cunyat?

DON FELICIANO

Te la mania del parentiu...

VIUDA

Si la principal interessada ja li ha dit que si, que vol que diguem nosaltres?

ROVIRETA, *dona la má ab efussió á la Viuda*

(*A Pepa.*) Reconeguim com un servidor y un germá polítich y... vindrán al bateig, veritat?... Tot está llest... es una nena, li posarem Gabriela...

GABRIELA

No! Es nom massa llarch.

PEPA

Serafina, qu'es més curt...

ROVIRETA

Ay! (*Sech com si rebés un cop.*)

DON FELICIANO

D'avuy en sá... consideris com á casa seua, perque també se m'accepta?... veritat?

GABRIELA

Si senyor, sí. Tothom hi ve bé.

DON FELICIANO

Y com jo viuré aquí, li ofereixo la casa per la part que'm toca...

VIUDA

Y per part nostra...

ROVIRETA

Puch considerarme com novi, com de la familia, com promés de... (*pren la má de Gabriela.*)

PEPA

Si senyor, si... 'ns vindrá á cantar arias...

ROVIRETA

Tantas com vulgui... pero avuy, compren, estich molt emocionat. (*Timbre*)

DON FELICIANO

Vingui, vingui, li ensenyaré la meua futura... habitació.

GABRIELA, *entrant ab ell*

Tindrà la saleta, 'l meu cuarto... (*'s pert la conversa*)

VIUDA

Per ara! Quand li vingui be pendrem un pis de menos escalas. (*ixen tots*)

ESCENA XIII

CRIADA, FELIX sense acabar d' entrar

CRIADA

Senyoretas! (*Sorpresa de no véurelas.*) (*A Felix.*) Ara mateix eran aquí... vaig á cridarlas. (*Felix va y ve mirantse l'habitació impacient, nerviós; llarga pausa.*)

ESCEEA XIV

VIUDA, 's para en sech á la porta sense gosar entrar, la criada atrevessa la sala y s'en va pe'l foro

FELIX

No m'esperaba? la meua carta?... Pau?... ha vingut? habiam quedat en que jo l'esperaria prop d'aquí... impacient no vehentlo tornar... Antonieta!... Antonieta!... escoltim... li juro que si ho vol aquesta será l'última vegada que l'importuni... Estich de la vida!!! pero avans de morir desitjo disculparme.

VIUDA, *fa senyal ab la mà de que'l perdona y se'n vagi*

FELIX

Me perdonas la meua... poca franquesa?... lo haber cregut trovar eixida á la meu desesperada situació aceptant un arreglo... indelicat, ho confesso... indelicat als

meus ulls, que la cruel necessitat m'obligaba á tenir closos y que llevat de jo mateix ningú sospitava, puix fins... casantme tancaba de cop l'entrada á sospitas de relacions qu'alguns potser creyan... més intimas, de lo que... nosaltres deixabam pareixer.

VIUDA, *entra furiosa*

De manera que vosté's casaba, pera ferme favor?

FELIX

Per certs indicis, D. Anton, la seu filla habian tingut recels! demanant la má de Rita s'habían desvanescut.

VIUDA

Donchs ara tindran provas, la confessió dela culpable...

FELIX

La culpable? Una dona es honrada mentres sembli serho.

VIUDA:

Estranyas ideas sobre l'honor!

FELIX

Discutibles potser ¿que no's discuteix? L'honor es... la bona opinió qu'als altres mereixem... Sense escandol no hi ha deshonra.

VIUDA

Donchs jo sé qu'he faltat fent á la teua fantasia'l sacrifici, de la meua pau, vivint com lo criminal que tem ser descubert á cada punt y'm considero deshonrada per falta que sols coneixiam *tu y jo (baixet)* qu'avuy coneix altra persona y que demá sabran!...

FELIX

Don Anton, qu'es home práctic ha vingut á veurem, per negoci, pera ferme firmar documents que m'enjogalan, que sols he firmat fentli prometre que per contradir lo que la murmuració puga inventar, vingués aquí, continués tractantvos... com á amigas.

VIUDA

Gracias pe'l interés... pero no discutim, vesten! vesten ó'm retiro, no parlem més, may més; per mi Felix de Vallprat es mort... Pau á sa cendra! (*S'en va v ell la pren pe'l cos*)

FELIX

Ho será ben aviat si t'obstinas en no créure que may he deixat d'amarte que durant los mesos que no'ns ha-

biam vist y que tú per dignitat habias passat sense ferme saber sisquera que t'estranyaba la meua ausencia ni un sol dia he passat sense dirme: lo que fas es cruel per aquella criatura qu: t'ha cregut y t'espera, pero ho era molt més cruel per mi que'l cor plé d'amor... per tú... mastegaba falsas paraulas prop d'una dona en qui trobava un fals to de tendresa, una vanitat per satisfer, fins detalls d'educació, de maneras que m'erán antipáticas... certa vulgaritat qu'es aborrible, y que aquella senyoreta confonia ab la teua senzillés, qu'es adorable... Sabia no obstant qu'un cop casat... ni ella'm demanaria més que provas exteriors de conjugal cortesia, ni jo tenia desitj de demanarn'hi... No era honrat... en absolut lo meu procedir en lo que á tú respecta ho era absolutament envers ella á qui habia clarament fet entendre .. que'l ferme de la seua familia, era honor que debian... y volian pagarme... 'Ls dias qu'han mediat entre la nostra arribada á Barcelona y 'l d'ahir han sigut per mi de mortal martiri. Pera consolarte, un cop lliure de deutes, de compromisos, refiaba en la gran forsa del amor verdader, en l'iman innegable de qui verament estima... perquè no dirho? en la teua bondat ingenua, pera ferme estimar encara, pera veure compartir, d'amagat, ab lo sabor que dona'l misteri; l'amor verdader, únich, que densá qu'eras aixís (*alteta*), per tú he tingut; que may, may he sentit per cap dona, que may sentiré. Será vil, infame en lo que he fet... pero t'ho juro... per la memoria de la meua santa mare.

VIUDA

No profanis un nom sagrat...

FELIX

Tant com tú 'l venero... Per la seua memoria 't juro que si t'hagués trovat fadrina al tornar á Espanya, si jo hagués sigut rich al trovarte viuda t'hauria fet ma muller. (*Pausa, ella plora, li pren una ma*) y no obstant me casaba ab un altre. (*Timbre. Criada obra.*)

ESCENA XV

Anteriors, PAU, (sorpresa gran)

FELIX

(*Implorant*) Impacient d'esperarte he vingut... ajudam, ajudam á convence...

PAU

(*Indignat.*) He tingut poch fá l'honor de parlar ab la senyora,.. hem parlat com bons amichs de la felonia per vosté comesa.

FELIX

Pau! quin dret t'he donat?...

PAU

Me'l prenh... has sigut desleal ab mi pregantme que vingués á escusarte d'una falta d'atenció per una persna que «potser habia prés las meuas provas d'amistat» (*Felix protesta*) son tas paraulas. Te dich, donchs, molt sério que si la senyora 't perdona...

VIUDA (*aliva*)

May! may!

PAU

Jo no, y afegeixo perque així ho crech que la senyora no té perque plorar, l'amor d'un home com tú... Es prou digna de ser estimada per qui la puga apreciar.

ESCENA XVI

VIUDA, PAU, FELIX Y DON FELICIANO, PEPA, ROVIRETA, GABRIELA, que surten de las habitacions interiors, parlantse ab biometa

PEPA (*sorpresa*)

Vostés per aquí? (*Tots se saludan.*)

GABRIELA (*á Rovireta, per D. Feliciano*)

Veritat qu'estará com un Papa? ocupará la meua saleta, 'l cuarto que dona als jardins...

ROVIRETA (*a Felix*)

Ho passa bé? (*á Pau*) ha descansat?... Li faig saber que'ns casèm (*senyalant á Gabriela*)

FELIX (*á Pau*)

No trovo molt heroich lo insultar á un home devant d'una senyora (*irónich.*)

PAU

May n'he fet d'héroe. Ara faig d'importador de maquinaria agrícola... pe 'l meu compte... He comprat á Beziers duas ratllas qu'aixecarán rocas... aixís (*á Rovire-*

ta y Gabriela.) De manera que vostés se casan? Ditxosos, ditxosos vostés... l'enhorabona. Gabrieleleta. (*Encaixan.*)

ROVIRETA

Si, senyor, sí. Per comensar á ser parents... espiritual diumenge serém padrins d'una nebodeta (*content*) y mes tart... (*Timbre á la porta. Ixen al recibidor cridats l'un per l'altre Pepa, Rovireta y Gabriela.*)

ESCENA XVII

FELIX, PAU, VIUDA

PAU

Repetesch que si algun dia una dona (*ab intenció y prenent la mà de la Viuda qu'ella li retira*) volgués fer-me la caritat de compartir la meua existencia, vuyda y sense objecte... (*cambi de tó*) No's desesperi... Potser se trovi un home que's consideri prou felis de ser espos d'una viudeta...

VIUDA, *baix á Pau*

Duas vegadas viuda... viuda per sempre. Hi ha amors que may ixen del cor.

PAU, *baix á la Viuda*

Com certs verins qu'es quedan sempre á la sang (*alt*) No'm dona cap esperansa?

VIUDA

Esperansa! per mi'n voldria.

PAU

Me'n tornare á Fontfreda... y tu (*á Felix*) á Madrid. Los polítichs sou una mica artistas, heu de produhir los vostres efectes en mitj d'un publich que'ls aprecihi. Aquí no sabém apreciarte en lo que vals.

FELIX

Segueixme! Segueixme!... Puch escoltar renys de qui te dret de fermen (*per la Viuda*) pero de tu... (*exasperat.*)

PAU, *calma*

No t'haig de seguir! fins que't vegi al tren... demá... l'altre... (*broma*) precisament portan los diaris que l teu «ilustre jefe» ha decidit formar un *sexto partido*... (*men-*

*tres prenen un y altre paltó y sombrero gran soroll de pe-
tons y exclamacions de «nen» «fill» al recibidor. Se romp
lo grupo dels que cridan y s'exclaman y un nen que té per
la mà un recader de colegi s'escapa y corre vers la Viuda
cridant.)*

ESCENA FINAL

Anteriors, UN COLEGIAL DE VUIT ANYS

NEN

Mamá! mamá! *(corrent li cauhen la carpeta y 'ls llibres
de sota'l bras.)*

VIUDA, *l'esireny y besa ab frenesi*

(Pausa.)

(Baix á Felix) De tu, ni amor ni amistad...»

(Alt á Pau) De vosté, l'amistat me basta.

(Besa á son fill y se'l posa davant com parapit.)

(Pausa.)

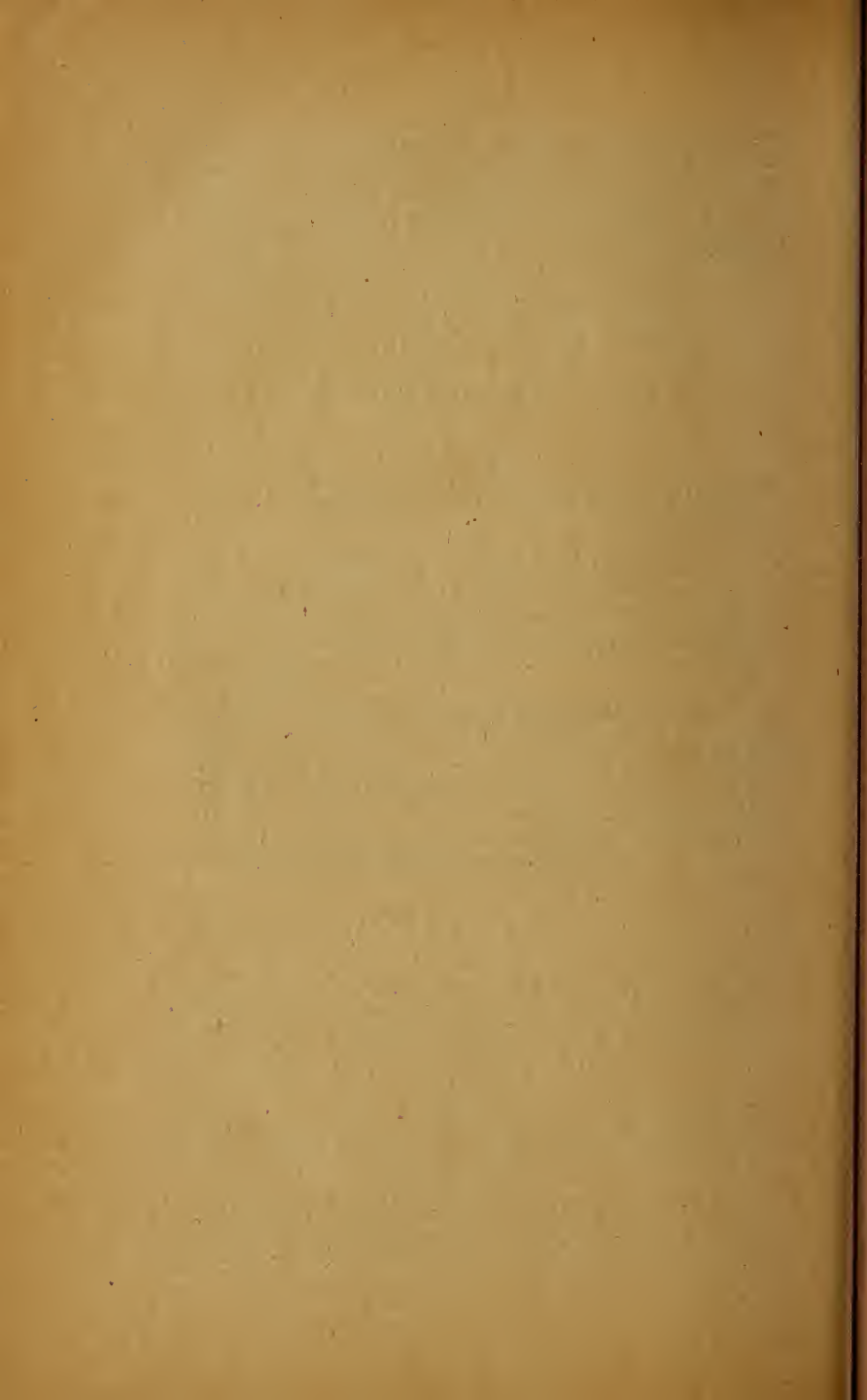
*(Te una mà damunt lo cap de son fill y ab l'altre en-
senya, irada, la porta á Felix que's retira moix y aver-
gonvit.)*

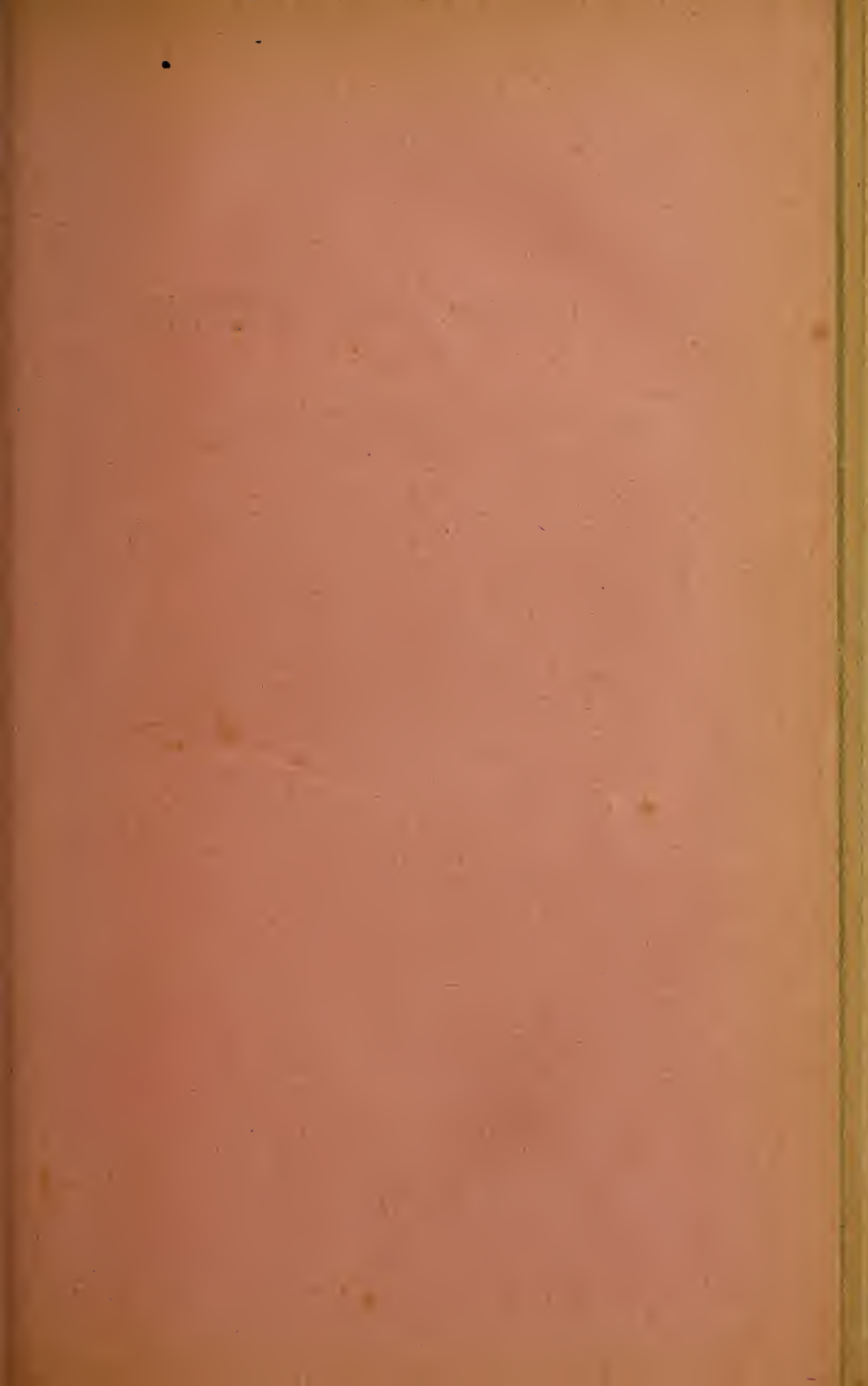
Ab ell s'en va la meua juventut tant trista. *(Aixuga
un plor y besa á son fill.)*

Fillet del meu cor! per tú, sols per tú dech viure!

(S'agrupan tots alrededor del nen.)

TELÓ

Biblioteca de L' AURENETA

PTAS.

<i>La Suripanta</i> , (1. ^a y 2. ^a edició), comedia, 3 actes, A. F. y Codina.	2
<i>Lo Somatent de Girona</i> , cuadro dramàtic, F. Aguiló Vidal.	1
<i>La Pubilla de Caixàs</i> , (1. ^a y 2. ^a edició), drama, 3 actes, Francisco X. Godo.	2
<i>Armas y Letras</i> , comedia, 1 acte, A. Ferrer y Codina.	1
<i>Otger</i> , drama, 3 actes, A. Ferrer y Codina.	2
<i>La minyona del Rector</i> , joguina, 1 acte, Francisco X. Godo.	1
<i>Un pom de violas</i> , comedia, 3 actes, Conrat Roure (Pau Bunyegas)	2
<i>¡Tenorios!</i> comedia, 3 actes, A. Ferrer y Codina.	2
<i>¡Ditxós ball de màscaras!</i> joguina, 1 acte, F. Figueras Ribot.	1
<i>El Túnel</i> , drama, 3 actes, Francisco X. Godo.	2
<i>Mar grossa</i> , joguina, 1 acte, Ernest Soler de las Casas.	1
<i>Al cim de la gloria</i> , lloansa, Antoni Careta y Vidal.	1
<i>Lo collaret de perlas</i> , drama, 3 actes, Frederich Soler (Pitarra).	2
<i>Un cop de telas</i> , diàlech, 1 acte, Anton Ferrer y Codina.	1
<i>Lo mas perdut</i> , comedia, 3 actes, Joseph Feliu y Codina.	2
<i>Una promentensa</i> , pasillo cómic, 1 acte, Joan Marxuach.	1
<i>Lo general «No importa»</i> , drama, 3 actes, Teodoro Baró.	2
<i>Toreros d' hivern</i> , comedia, 3 actes, Anton Ferrer y Codina.	2
<i>No sempre 'l que paga, trenca</i> , comedia, 1 acte, F. Figueras Ribot.	1
<i>Lo patró Aranya</i> , comedia, 1 acte, Joseph Maria Pous.	1
<i>¡Trampas!</i> comedia, 3 actes, Manel Rovira y Serra.	1
<i>Entresuelo primera</i> , comedia, 1 acte, Pere Juliá y Sust.	2
<i>Lo joch dels disbarats</i> comedia 3 actes Teodoro Baró	3
<i>Lo testament del oncle</i> , comedia, 1 acte, J. Riera y Bertrán.	1
<i>La lliçó de dibuix</i> , sarsuela, 1 acte, F. Figueras Ribot.	1
<i>Lo poema del cor</i> , D. Teodoro Baró	2
<i>Un debut</i> , sarsuela, 2 actes, A. Ferrer y Codina.	1'50
<i>Las horcas caudinas</i> , comedia, 1 acte, Francisco X. Godo.	1
<i>La trompeta de la sal</i> , comedia, 3 actes, Eduardo Aulés.	2
<i>La Creu de la Masia</i> , drama, 3 actes, F. Soler y M. Lasarte.	2
<i>Ambo!</i> comedia, 1 acte, Joseph Campderros.	1
<i>La Sonata XXVI</i> , comedia, 3 actos, J. Riera y Bertrán.	2
<i>Un Manresà de l' any vuyt</i> , drama, 3 actes, A. Ferrer y Codina.	2
<i>Gallina vella ja bon caldo</i> , comedia, 1 acte, A. Ferrer y Codina.	1
<i>Sanás y parells</i> , juguete cómic, 1 acte, V. Suarez Casañ y J. Capella.	1
<i>El rapte de la Sabina</i> , juguete cómic, 1 acte, F. Figueras y Ribot.	1
<i>La Pálida</i> , drama, 3 actos, Francisco J. Godo.	2
<i>La estació de la Granota</i> , saynete, 1 acte, Teodoro Baró.	1
<i>Carta Canta</i> , juguete cómic, 1 acto, Vitiel Aza.	1
<i>Rin</i> , juguete, 1 acte, Francisco Xavier Godo.	1
<i>Sogra y Nora</i> , comedia, 3 actes, J. Pin y Soler.	1
<i>Lo Sant Cristó Gros</i> , comedia, 3 actes, Eduart Aulés.	2
<i>A la prevenció</i> , joguina, 1 acte, A. Ferrer y Codina.	1
<i>¡Sacrilegio!</i> monòlech castellà, Francisco X. Godo.	1
<i>¡Viva 'l divorci!</i> comedia en 4 actes, Joseph M. ^a Pous.	2
<i>Un home de sort</i> , comedia en 3 actes, Ferrer y Codina.	2
<i>Riera Baixa</i> , parodia en un acte, Joaquim Montero.	1
<i>Un soci que 's pert de vista</i> , comedia, 1 acte, A. Ferrer y Codina.	2
<i>L' hostal de la coixa</i> , drama 3 actes, Quer y Sanromá.	2
<i>Las falsas burguesas</i> , 2 actos, Adolf Brugada.	1
<i>¡Justicia humana!</i> cuadro dramático, 1 acto, José Pablo Rivas.	1
<i>La Viudeta</i> , comedia, 3 actos, Joseph Pin y So'er.	2